

Кіріспе

Тігін бұйымдары-бұл киімге жатпайтын киім мен бұйымдар. -төсек және үстел төсеніштері. Тігін бұйымдарының ең үлкен үлесін киім-кешек алады. Киім-бұл сән талаптарына сәйкес үнемі өзгеріп отыратын ең күрделі өнім тобы.

Әр түрлі географиялық және климаттық аймақтардың киімдерінің формасы мен қолданылатын материалдары бойынша өзіндік ерекшеліктері бар. Ұлттық образдардың киімдері кеңінен қолданылады. Ұлттық талғам мен дәстүр әсіресе киімді безендіруде айқын көрінеді.

Киім әртүрлі және көптеген өнімдерді қамтиды (2000-нан астам түрі). Оның негізгі түрлері-пальто, куртка, шалбар, юбка, куртка, көйлек. Олар сізге әртүрлі мақсаттағы киім жиынтығын жасауға мүмкіндік береді: демалу, жұмыс, үй, спорт. Бұл жиынтықтардың құрамына дизайны жағынан ұқсас, бірақ материалдары, көркемдік - колористикалық дизайны бойынша ерекшеленетін өнімдердің бірдей түрлері кіреді.

Тігін өнеркәсібі-жеңіл өнеркәсіптің жоғары дамыған саласы. Онда тігін өнеркәсібі кәсіпорындарын техникалық қайта жарақтандыру жүйелі түрде жүргізіледі, бұл өнімдер ассортиментін жаңартуға, сондай-ақ шығарылатын өнімнің сапасын арттыруға ықпал етеді.

1. Негізгі бөлігі

1.1 Тұтынушылық қасиеттері

Адамдардың киімге деген қажеттілігін қанағаттандыру әртүрлі факторларға байланысты. Олардың ішіндегі ең маңыздылары: қоғамдық өндірісті, атап айтқанда киім өндірісін дамыту: халықтың материалдық әлуқаты мен мәдени деңгейінің өсуі: халықтың саны мен құрамы (әлеуметтік, жыныстық-жас және т.б.); адам ағзасының Конституциялық (морфологиялық, функционалдық) ерекшеліктері және психологиялық фактор: табиғи-климаттық жағдайлар.

Адамдардың киімге деген қажеттілігі және оны қанағаттандыру деңгейі өндірістің даму деңгейіне байланысты. Тігін және трикотаж өнеркәсібінің материалдық-техникалық базасын нығайтуға заманауи техника мен технологияны кеңінен енгізу ықпал етеді. Шикізатты, материалдарды ұтымды пайдалану, химиялық талшықтар, төзімді бояғыштар өндірісін кеңейту де маңызды. Бұл ретте бірінші кезекте киімнің материал сыйымдылығы мен еңбек сыйымдылығын төмендету мәселелері шешілуі тиіс. Нарықты қанықтыру және халықтың киімге деген қажеттілігін қанағаттандыру шетелдік фирмалардың лицензиялары бойынша әртүрлі және жоғары сапалы тігін бұйымдарын, сондай-ақ шетелдік фирмалармен бірлескен киім жасау кәсіпорындарында жасалған бұйымдарды шығаруға ықпал етуі керек.

Адамдардың мәдени деңгейі мен табысының өсуі киімнің ассортименти мен сапасына қойылатын талаптардың артуына әкеледі. Гардеробта эстетикалық, эргономикалық қасиеттерінің жоғары көрсеткіштері бар және жеткілікті қызмет мерзімі бар әртүрлі функционалды мақсаттағы өнімдер (күнделікті, салтанатты, демалу, Спорт және т.б.) жеткілікті болуы керек. Әр түрлі топтағы халықтың қажеттіліктерін толық қанағаттандыру үшін киімді жобалау, өндіру және іске асыру кезеңдерінде тұтынушылық талаптарды дұрыс есепке алу қажет.

Халықтың саны мен жыныстық-жас құрамы киімге деген қажеттілікке, өнім ассортиментінің құрылымына айтарлықтай әсер етеді. Халықтың жыныстық-жас құрамы, яғни ерлер, әйелдер, балалар (ұлдар мен қыздар), әр түрлі жастағы адамдар (жастар, орта және үлкен жастағы адамдар) санының арақатынасы осы топтарға арналған киім ассортиментінің құрылымын анықтайды. Еліміздің түрлі өңірлері халқының жас құрамы тұрақты болып қалмайды. Сонымен, жастардың жаңа құрылыс аудандарына қоныс аударуы, ірі қалаларда тіркеуді шектеу жастар қалалары мен кенттерінің пайда болуына және сонымен бірге басқа аудандарда орта және үлкен жастағы адамдардың үлес салмағының артуына әкелді. Сондықтан, киім өндірісін дамыту және оны сату жоспарында, сондай-ақ әр аймақта өнімдердің ассортиментін қалыптастыру кезінде әр түрлі жастағы адамдардың киіміне деген қажеттіліктерді ескеру қажет. Әр түрлі жастағы адамдар өздерінің гардеробын әр түрлі етіп жасайды. Егер жастар гардеробты құру кезінде ең алдымен бұйымдардың сәнге сәйкестігіне, олардың толықтығына, өзара алмастырылуына назар аударса, тозуға төзімділікті киімнің ең маңызды қасиеті емес деп санаса, онда егде жастағы адамдар берік, жайлы, айтарлықтай қызмет ету мерзімі бар киімге артықшылық береді.

Әлеуметтік құрам халықтың киімге деген қажеттілігіне де әсер етеді. Сонымен, студенттердің, қызметкерлердің және басқа әлеуметтік топтардың жеке гардеробының көлемі мен құрылымы әртүрлі.

Сондай-ақ, қала мен ауыл тұрғындарының қолма-қол өнім жиынтығы құрамындағы киімге қойылатын талаптарда айырмашылықтар бар. Мұны қала мен ауыл тұрғындарының өмірі мен жұмыс сипатындағы айырмашылықтармен түсіндіруге болады.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, киім ассортиментін қалыптастыру кезінде сіз орташа сатып алушыға назар аудара алмайсыз, бірақ әр түрлі санаттағы тұтынушылардың киімдерінің ассортименті мен сапасына сараланған және нақты талаптарды ескеру қажет. Халықтың киімге деген қажеттіліктерін толық қанағаттандыру үшін әртүрлі деңгейлерде — федералды, аймақтық, жергілікті деңгейде ассортимент тұжырымдамаларын әзірлеу қажет. Халықтың әртүрлі топтарының киім қажеттіліктерінің ерекшеліктерін ескеретін бұл тұжырымдамалар өнеркәсіп пен саудада киім ассортиментін қалыптастырудың бастапқы негізі бола алады.

Әр түрлі материалдардан жасалған әр түрлі киімдерге деген қажеттілік көбінесе табиғи-климаттық жағдайларға байланысты. Адам киімінің гардеробының құрамы, әртүрлі маусымдық мақсаттағы бұйымдардың, орындалған және әртүрлі материалдардың (жүн, жібек, мақта және т.б.) саны негізінен осы аймақтың климаттық ерекшеліктерімен анықталады.

Ресейде және жақын шет елдерде метеорологиялық жағдайлармен ерекшеленетін және киімнің жылу қорғау қасиеттеріне, оның ассортиментіне қойылатын талаптарды анықтайтын бірқатар климаттық аймақтар бөлінген. Елдің Климаттық аудандастыруы оның аумағында тұратын адамдар үшін қалыпты жағдайларды қамтамасыз ететін гигиеналық киім жасау мақсатында жүргізілді. Әр түрлі климаттық аймақтар мен аудандар үшін қысқы тұрмыстық киімдерді жобалау кезінде ескеру қажет маңызды метеорологиялық факторлар — ауа температурасы, салыстырмалы ылғалдылық, желдің жылдамдығы.

Ұзақ аязды қыста, қатты желде және қысқа және салқын жазда ерекшеленетін суық климат аймағы гардеробқа жүннен жасалған киімдерді, желге төзімді бұйымдарды, жүннен жасалған іш киімдерді, үстіңгі тоқылған бұйымдарды қосуды қажет етеді. Бұл аймаққа арналған қысқы киім жоғары жылу қорғайтын қасиеттермен жасалған. Қоңыржай аймаққа ылғалдылығы жоғары батыс аймақтары, қыста аздап аяз, жаздың салқыны, сондай-ақ континентальды климаты бар шығыс аймақтар кіреді. Батыс аудандар үшін қыста ылғалдан қорғайтын орташа жылу қорғайтын киімге артықшылық беріледі, ал шығыс аудандарда жоғары жылу қорғанысы бар қысқы киім қажет.

Жылы климат аймағы оңтүстік аймақтарға таралады. Ауа ылғалдылығы өте жоғары субтропикалық аймақтарда гигроскопиялық және ауа өткізгіштігі жоғары гигиеналық, жеңіл жазғы киім қажет. Қысқы киім су өткізбейтін және зеңге қарсы қосылыстармен өңделген материалдардан жақсы көреді. Жазда өте ыстық, құрғақ климаты бар және қысы қысқа аудандарда қызып кетуден және күн радиациясының әсерінен қорғайтын жазғы киімге қажеттілік жоғары.

Биік таулы климат аймағы (Кавказ, Алтай, Орта Азия) ерекше назар аударуды қажет етеді, өйткені ол өте тұрақсыз жазмен және қатты жел мен қарлы боранмен ұзақ, қатал қыста сипатталады. Оттегінің жетіспеушілігі жағдайында тыныс алу мен қан айналымын шектемейтін, жылудан қорғайтын, желге төзімді жеңіл киімге деген қажеттілік ерекше жоғары.

Айта кету керек, тұрмыстық киімдерді жобалау кезінде еліміздің әртүрлі аудандарының Климаттық жағдайындағы аталған факторлар мен айырмашылықтар әлі де жеткілікті ескерілмейді. Оларға арнайы киім жасау кезінде көбірек көңіл бөлінеді.

Адамның белгілі бір пішіндер мен мөлшердегі киімге деген қажеттілігі оның денесінің анатомиялық құрылымына, сондай-ақ өмір салтына, кәсібіне, жасына және т.б. байланысты. Сонымен қатар, жас ерекшеліктерінің адам денесінің пішініне әсері айтарлықтай байқалады. Алайда, жастың әсері адамның дене бетінің пішініне ғана емес, сонымен қатар оның қоршаған әлемге деген көзқарасына, киімге қойылатын талаптарға, оның көркемдік-колористикалық дизайнына, оның гардеробын қалыптастыруға} әсер етеді. Әр түрлі кезеңдерде адам ағзасының дамуы мен өсуі бірдей емес. Әр жас кезеңі өзінің пропорцияларымен сипатталады, адам денесінің әртүрлі бөліктері бірдей өспейді. Мысалы, жаңа туған нәрестенің басы дене ұзындығының $\frac{1}{4}$ бөлігін құрайды, ал ересек адамда — $\frac{1}{8}$ яғни.туылғаннан кейін бастың мөлшері екі есе артады. Дененің басқа бөліктерінің өсуі қарқынды жүреді: төменгі аяқтардың ұзындығы 5 есе, қолдың ұзындығы 4 есе, магистраль 3 есе артады. Туылғаннан бастап ерте балалық шаққа дейін дене тез дамиды, дене салмағы (салмағы) осы жылы 3 есе артады және дене ұзындығының өсуі 20 см-ден асады. бір жылдан 3 жылға дейін баланың өсу қарқыны баяулайды: дене ұзындығының жылдық өсуі 9-10 см - ден аспайды, ал кеуде шеңбері-2-3 см. осы жас тобындағы балаларда сүйек тіндері дәлдік пен икемділікпен ерекшеленеді, ал бұлшықеттер әлсіз және жұқа, өйткені олар қарқынды өседі-. Сондықтан бұлшықет жүйесінің шаршауы ересектермен салыстырғанда жоғары. Сонымен қатар. ересектерге қарағанда тыныс алу жиілігі мен оның Үстірт сипатына байланысты терінің тыныс алуының рөлі артады. Осы жылдары жоғары ұтқырлық, ағзаның қарқынды өмірлік белсенділігі байқалады, оның салдары жылу берудің жоғарылауы болып табылады. Балалар денесінің дамуының бұл ерекшеліктері 3 жасқа дейінгі балаларға арналған киімге қатаң талаптарды белгілейді. Киім жоғары гигроскопиялық, тыныс алу қабілетіне ие болуы керек, жұмсақ, жеңіл, өрескел және қалың тігістерсіз, тыныс алуды, баланың қимылын шектемеуі керек. Мұндай киімнің силуэті әдетте бос бекіткіш қол жетімді жерде орналасуы керек және баланың өнімді өз бетінше киюіне, бекітуіне және

шешуіне мүмкіндік беруі керек. Балалық шақтың бірінші кезеңінде (4-7 жас) қаңқа сүйектерінің қарқынды өсуі және дене ұзындығының ұлғаюы байқалады (әсіресе 5 пен 7 жас аралығында). Осы кезеңде қыздар мен ұлдардың дене пішіні мен өлшемдерінде ешқандай айырмашылық жоқ. Бұл жастағы баланың қозғалысы әр түрлі, алдыңғы кезеңмен салыстырғанда күрделірек және үйлестіру. Бұл жастағы балалардың ерекшелігі-жүрек өсуінің қан тамырларының өсуінен артта қалуы. Сондықтан осы жас тобындағы балаларға арналған киімнің гигиенасына қойылатын талаптар өте үлкен. Киім дененің жұмыс істеуі үшін ең қолайлы жағдайларды қамтамасыз етуі керек. Киімде синтетикалық материалдарды, жасанды былғары, пленка материалдарын қолдану мүлдем жоққа шығарылады. Химиялық талшықтарды тек сыртқы киімде қолдануға болады, содан кейін материалдардың жақсы дем алуы жағдайында.

Балалық шақтың екінші кезеңінде (8-12 жас) дене ұзындығының ұлғаюымен бірге оның салмағы да артады. Сонымен қатар, балалардың физикалық дамуында жыныстық айырмашылықтар пайда болады. Баланың бұлшықет және сүйек жүйелері әлі де әлсіз, әсіресе арқа және омыртқа бұлшықеттері, нәтижесінде балалар дененің дұрыс орналасуын ұзақ уақыт сақтай алмайды, бұл қалыптың нашарлауына және омыртқаның қисаюуына әкеледі. Бұл жаста балаларға бұлшықеттер мен сүйек жүйесін дамыту және нығайту үшін физикалық жаттығулар ұсынылады, сондықтан спортқа ыңғайлы, жеңіл және гигиеналық өнімдерге артықшылық беріледі. Бұл жаста магистраль мен кеуде қуысының өсуі аяқ-қолдардың өсуінен асып түседі, ал киім аяқтың ұзындығын көзбен көбейтіп, фигураға үлкен үйлесімділік беруі керек. Жасөспірім кезінде ұлдар мен қыздардың біркелкі емес өсуі байқалады: 10-14 жас аралығындағы қыздар ұлдарға қарағанда тез өседі. Қыздардың жыныстық жетілуі ұлдарға қарағанда ертерек басталып, аяқталатын олардың өсуін тездетеді. Ұлдардың өсуін жеделдету 13-14 жастан басталады, ал 15 жастан кейін олар қыздарды тазартады және бұл ұзындық пен дене салмағының айырмашылығы келесі кезеңдерде сақталады.

Жасөспірімдердің даму ерекшелігі-аяқ-қолдардың өсуіне байланысты дене ұзындығының ұлғаюы. Сүйектердің тез өсуі бұлшықеттердің дамуындағы артта қалушылықты тудырады, олар сүйектер өскен сайын ғана созылады. Бұл жасөспірімнің қозғалысын үйлестірудің нашарлауына әкеледі. Бұл жаста бұлшықет күшінің жоғарылауы қозғалыс пен спортқа деген қажеттіліктің артуына ықпал етеді. Сондықтан жасөспірімдерге спортпен шұғылдануға ыңғайлы киім қажет; жасөспірімдер күнделікті киімде спорттық стильге деген жанашырлықтарын білдіреді. Олар шалбар, юбка, куртка, жемпір, комбинезон сияқты өнімдерді жақсы көреді. Жасөспірімдердің психологиялық ерекшеліктері олардың киімдеріне де әсер етеді. Бұл жастағы балалар өздерін тәуелсіз тұлға ретінде таниды және басқалардан артта қалмауға тырысып, барлық сәнге еліктейді. Олар сәнді формадағы жарқын киімдерді жақсы көреді. Жас кезінде дене пішіні мен оның пропорциялары ересек адамнан әрең ерекшеленеді. Акселерацияға байланысты қазіргі жастар 60-шы жылдардағы құрдастарына қарағанда әлдеқайда үлкен: кеуде шеңбері — 8-12 см, биіктігі — 20-25 см. осы себепті бұл фигуралардың өлшемдері мен өсу шкалалары ересек фигуралармен бірдей нұсқаларды қамтиды. 18 жасқа қарай фигура негізінен қалыптасады, бірақ бұл жастағы психологиялық даму физикалық жағынан әлі де артта қалады. 20-21 жас аралығындағы ұлдар мен қыздар материалдық тұрғыдан тәуелсіздікке ие болады және біртіндеп ересек адамның стереотипі олардың мінез-құлқы мен қалауында көрінеді. Ересек жастағы адам фигурасының түпкілікті қалыптасуы бұлшықеттер мен тері астындағы май тініне байланысты. 35-40 жасқа дейін ересектердің фигурасы аздап өзгереді. Ерлер мен әйелдердің фигурасының өзгеруі кейінірек-50 жастан кейін пайда болады, ал өзгерістер негізінен ішке қатысты.

Егде жастағы және кәріліктегі тері астындағы май тінінің мөлшері азаяды, тері аз серпімді болады, бұлшықеттер атрофияға ұшырайды, кеуде аймағында омыртқаның қисаюы артады, бұл өркештің пайда болуына әкелуі мүмкін.

Жоғарыдағы жас кезеңділігі екі жыныстағы адамдардың морфологиялық ерекшеліктерін көрсетеді. Киімді жобалау және жаппай өндіру үшін балалар мен ересектерді жасына қарай шартты түрде топтастыру бар. Балалар бес жас тобына біріктіріледі: бөбекжай, мектепке дейінгі, бастауыш мектеп, орта мектеп және жасөспірім. Ересектер шартты түрде үш жас тобына бөлінеді: кіші (29 жасқа дейін), орта (30-45 жас) және үлкен (45 жастан асқан). Мұндай кезеңдеу киімнің пішіндерін, кесінділерін, түс құрамын таңдауды анықтайды. 14 пен 30 жас аралығындағы жастар біздің ел халқының шамамен 27% құрайды. Бұл топ — жасөспірімдер мен жастар, ол жыныстық-жас және әлеуметтік құрамы жағынан да, тұтыну ерекшеліктері мен киімге қойылатын талаптары бойынша да гетерогенді. Бұл топтың ерекшелігі-бұл. ол ең белсенді өмір салтын ұстанады, сән өзгерістеріне тезірек жауап береді, киімдегі барлық жаңа және түпнұсқаны батыл қабылдайды.

Жастар киімінің гардеробының көлемі мен құрылымы бірқатар факторлардың әсерінен өзгереді — жыныстық-жас айырмашылықтары, әлеуметтік жағдайы, жан басына шаққандағы орташа табыс деңгейі, тұрғылықты жері, еңбек сипаты, бос уақытты өткізу және т.б. бұл топтың тұтынушылары кеңеюге емес, гардеробты жаңартуға бейімділігін тұрақты түрде көрсетеді. Гардеробты жаңартудың негізгі себебі— сәннің өзгеруі, әсіресе 18-23 жас аралығындағы жастар тобында (негізінен студенттер мен қызметкерлер).

Жасөспірімдер киімінің гардеробын жаңартудың басты себебі (14-17 жас-мектептердің, лицейлердің, мектептер мен колледждердің оқушысы) физикалық өсу болып табылады. Жасөспірімдердің киімінің қызмет ету мерзімі басқа жас топтарының киімдерімен салыстырғанда ең аз, өйткені жасөспірімдер спортпен шұғылданады, өте белсенді өмір салтын ұстанады және заттарға аз үнемді қарайды. Жастар гардеробты қалыптастыру кезінде әмбебап өнімдердің санын көбейтуге тырысады. курткалар, юбкалар, шалбарлар, блузкалар, курткалар, жемпірлер сияқты басқа өнімдермен жақсы жабдықталған көп функциялы.

Жастардың киім шкафындағы айырмашылықтар тұрғылықты жеріне байланысты да көрінеді. Мысалы, ауылдың, жастардың гардеробында спорттық костюмдер, Курткалар, шалбар басым. Жастарға арналған киім-кешек гардеробын дамытудың негізгі ерекшеліктері: гардероб көлемінің шамалы өсуі, оның сәннің әсерінен жаңаруы, гардероб құрылымындағы белсенді демалысқа, спортқа, туризмге арналған бұйымдардың үлесін ұлғайту, бұйымдардың көп функционалдығы мен өзара алмастырылуын арттыру.

Қазіргі уақытта жастардың нарықтағы мінез құлқының ерекшеліктеріне негізделген жастар тобы тұтынушыларының типологиясы әзірленді киім таңдау кезінде киім тұтынушылардың төрт түрі анықталды:

Бірінші түрі \ "ұтымды") жастар тобы контингентінің шамамен төрттен бірін қамтиды. Бұл киімге қойылатын талаптарды нақты тұжырымдаған және белгілі бір тұтынушылық қасиеттері бар өнімдерді сатып алатын тұтынушылар. Бұл топтың көп бөлігі ата-аналар сатып алатын жасөспірімдер мен 18-25 жас аралығындағы жастар, негізінен өз қаражатына өнім сатып алатын қызметкерлер болғандықтан, олар үшін дүкендерде өнімдердің толық ассортименти және арзан болуы керек.

Сәнге бағытталған тұтынушылардың екінші түрі ("импульсивті") жастардың 35% - дан астамын біріктіреді. Бұл тұтынушылар киім сатып алуды ойланбастан жасайды, егер ол сәнді болса. Бұл топ жасына байланысты біркелкі (18-25 жас) және негізінен студенттермен ұсынылған. Олар гардеробын ерекше сәнді өнімдермен жаңартады.

Үшінші түрі ("тербелмелі") жастардың шамамен 30% -. қамтиды. Киім сатып алғанда, мұндай тұтынушылар өздерінің стилін білмегендіктен қатты нұсқауларға ие емес. Дүкендерге жиі барып, ассортиментпен танысқаннан кейін, олар көптеген адамдар киетін өнімдерді сатып алады. Саудада осы топ өкілдерінің гардеробын қалыптастыру үшін стильдердің, түстердің және бағалардың кең ауқымында әртүрлі киімдердің кең ассортиментін жасау қажет.

Төртінші түрі (жастардың 10% - дан сәл астамы) жеке киім тігуге бағытталған. Тұтынушылардың бұл түрі өз гардеробын өз бетінше киім жасау арқылы қалыптастырады.

Егде жастағы топтағы ересек тұтынушылардың киім шкафын қалыптастыру кезінде киімнің бұйымдардың ыңғайлылығы, олардың пайдалану жағдайларына сәйкестігі, тозуға төзімділігі, гигиенасы (жылу қорғанысы, гигроскопия және т.б.) сияқты қасиеттері алдыңғы қатарға шығады. баға, әсіресе зейнеткерлік жастағы адамдар үшін үлкен маңызға ие. Гардеробты құру кезінде осы жас тобының өкілдері, әсіресе зейнеткерлік жастағы адамдар, жүнді жағасы бар қысқы пальто сияқты өнімдерге артықшылық береді. қатты жүн маталардан жасалған Деми-маусымдық пальто, жадағай, костюм, көйлек, халат, сарафан, жоғарғы трикотаждан жасалған куртка, костюм, блузка және басқа да бұйымдар (куртка, жартылай пальто, табиғи жүннен жасалған пальто, былғары, күдері) гардеробтың өте аз бөлігін құрайды.

Гардеробты қалыптастыру кезінде осы жас тобының өкілдері классикалық стильде жасалған, ыңғайлы, классикалық құрылымдар мен дизайн материалдарын қолданумен, түстердің тыныш үйлесімімен ерекшеленетін өнімдерді қалайды. Бұл топтың тұтынушылары қажетсіз өнімдерді ұтымды азайту және оларды аз мөлшерде қажетті түрлермен ауыстыру арқылы гардеробты құруға деген ұмтылыспен сипатталады. Киімнің сапасы тұтынушының оған қойылатын әртүрлі талаптарын қанағаттандыру дәрежесімен анықталады. Тұтыну процесінде киім адамның әртүрлі қажеттіліктерін қанағаттандырады — материалдық және материалдық емес. Киіммен қанағаттандырылатын материалдық қажеттіліктердің мәні адам ағзасының қалыпты өмірін сақтау үшін жағдай жасау болып табылады. Киімнің негізгі функциясымен тікелей байланысты бұл талаптар утилитарлық деп аталады. Материалдық емес қажеттіліктер адамның өмір сүретін әлеуметтік ортада қалыптасқан эстетикалық мұраттары мен көзқарастарына байланысты.

Киімге қойылатын тұтыну талаптарының кешені оның мақсатына, пайдалану жағдайларына және басқа да көптеген факторларға байланысты. Мақсатына байланысты киімнің негізгі қызметі анықталады. Сонымен, талғампаз киім үшін эстетикалық функция маңызды, яғни адамның сыртқы келбетін безендіру, ең жақсы қасиеттерді анықтау және атап өту. Арнайы киімнің негізгі қызметі-адам денесін зиянды өндірістік факторлардан қорғау (жоғары температура, балқытылған металдың шашырауы, радиоактивті ластану, қышқылдардың, сілтілердің әсері және т.б.).

Барлық талаптарды қанағаттандыру үшін киімде оны пайдалану (тұтыну) кезінде пайда болатын тұтынушылық қасиеттер жиынтығы болуы керек. Тұтынушы үшін оның киімге деген талаптарын уақыт өте келе қанағаттандыру өте маңызды, яғни кез-келген өнім сенімділік қасиеттеріне ие болуы керек.

Осылайша, киімге қойылатын барлық талаптарды, демек, оның тұтынушылық қасиеттерін келесі топтарға бөлуге болады: эргономикалық, эстетикалық және өнімнің сенімділігіне (қызмет ету мерзіміне) қойылатын талаптар. Бұл топ тұтынушылардың киімге жеке пайдалану заты ретінде қоятын талаптарын қамтиды. Киімге жаппай өндірістің экономикалық орындылығы, тұтынушының өнімді сатып алу және пайдалану шығындары тұрғысынан киімнің үнемділігі талаптары қойылады. Киімнің оған қойылатын талаптарды қанағаттандыру дәрежесі көптеген факторларға байланысты, оларды келесідей ұйымдастыруға болады:

-материалдардың талшықты құрамына, құрылымына, колористикалық дизайнына, физикалық-химиялық, санитарлық-гигиеналық қасиеттеріне байланысты қасиеттері;

- киімнің моделі мен конструкциясы (тұйықталу дәрежесі, денеге жанасу, фигураға қону, қабаттар саны, қабаттардың мөлшері мен қалыңдығы, еркін орналасуға арналған жәрдемақылардың мөлшері);

- оған қосымша қасиеттер беру мақсатында бұйымдарды өңдеу (химиялық өңдеу). Киімге қойылатын негізгі талаптарды қарастырыңыз.

1.1.1 Киімнің эргономикалық қасиеттері

Бұл талаптар "адам — киім — орта" жүйесінің элементтерінің өзара әрекеттесуін ескере отырып ескеріледі - оларға антропометриялық, гигиеналық және психофизиологиялық талаптар жатады. Антропометриялық талаптар-киімнің антропометриялық қасиеттерге сәйкестігі

Өлшем стандарттарында келтірілген адам, яғни киім адам денесінің пішіні мен өлшемдеріне сәйкес келуі керек, тыныс алу, қан айналымы, қозғалыстарды орындау үшін қолайлы жағдайларды қамтамасыз етуі керек, шаршаудың алдын алады, жұмыс істеуге ыңғайлы болуы керек (оңай киіну, түймелеу, шешіп алу).

Гигиеналық талаптар-бұл жер асты кеңістігінің қажетті микроклиматын құру (температура, ылғалдылық, газ құрамы, бу өткізгіштік, уыттылық.ластану). Гигиеналық жағдайлар киімнің параметрлерімен де анықталады.адамның әл-ауқаты мен өнімділігін қамтамасыз ету (өнімнің дизайны.

қолданылатын материалдар, тақта құрылымы және т.б.). Гигиеналық талаптарды орындау үшін киім келесі функцияларды орындауы керек: адам денесін сыртқы факторлардың әсерінен қорғау — салқындату, қызып кету, жауын-шашын, күн радиациясы, жел, механикалық зақым, зиянды өндірістік факторлар;

адам өмірі-ағзаның, тыныс алудың, қан айналымының қалыпты жылу жағдайы, метаболизм өнімдерін (булар, көмірқышқыл газдары, тұздар) алып тастау, терінің және киім кеңістігінің тазалығын қамтамасыз ету, яғни кірдің, шаңның, микробтардың енуін болдырмау.

Киімнің психофизикалық талаптары келесі факторлармен анықталады: эстетика, фигураға жақсы сәйкестік, адамның өнімділігін арттыруға және оның әл-ауқатын жақсартуға қолайлы жағдайлар.

Физиологиялық талаптар адамның Күштік және жылдамдық мүмкіндіктерін ескере отырып, оның өміріне қолайлы жағдайларды қамтамасыз етумен анықталады. Бұл талаптар киімнің массасымен, оның қаттылығымен және киім қабаттары мен тері арасындағы үйкеліспен де анықталады.

Гигиеналық және антропометриялық талаптарды қанағаттандыратын киім адамның физиологиялық қажеттіліктерін де қанағаттандырады, яғни. психофизиологиялық талаптар адам денесінің киіммен өзара әрекеттесуіне және психологиялық, физиологиялық және психофизиологиялық ерекшеліктерін ескеруге байланысты. Егер киім адамның сезім мүшелерінің жұмыс істеу ерекшеліктеріне, оның әдеттеріне, қалталардың, бекіткіштердің орналасуына бейімделген болса, бұл талаптар орындалады).

Психофизиологиялық талаптарды қанағаттандыру әсіресе балалар, спорттық, арнайы киімдер үшін өте маңызды.

Киім жасау және таңдау үшін қабақтың өлшемдік сипаттамалары қолданылады. Өлшемдік сипаттама антропологиялық зерттеулердің нәтижесі болып табылады. Антропологиялық зерттеудің негізгі әдісі-адам денесін және оның бөліктерін өлшеу (антропометрия). Бұл шеңберлер, бойлық және көлденең өлшемдер.

Шеңберлер дененің, мойынның, бастың және аяқ-қолдардың параметрлерін сәйкес учаскелерде өнімнің Шири анықтау үшін қажетті әр түрлі жерлерде анықтайды. Бойлық өлшеулер дененің белгілі бір бөліктерінің Шири сипаттайды және киімнің жеке бөліктері мен бөліктерінің Шири анықтайды.

Сондай-ақ, өлшеулер дененің бетінде емес, дененің екі нүктесі арасындағы тік (биіктік) немесе көлденең (диаметр мен тереңдік) жазықтыққа проекцияда жүргізіледі. Бұл өлшемдер бұлшықет пен дене майының мөлшеріне байланысты адам денесінің сыртқы пішінін анықтайды. Поза негізінен омыртқаның пішініне байланысты. Позаның негізгі түрлері бар-иілу, қалыпты, иілу, олар омыртқаның иілу формасымен, иық пышақтарының шығу дәрежесімен, бұлшықет пен майдың дамуымен анықталады

мойын аймағындағы шөгінділер. артқы, бөкселер. Киім өндірісінде позаның көрсеткіші ретінде фигураның пішінін анықтайтын иықтың көлбеуі өлшенеді (төмен иық, қалыпты, жоғары иық).

Қажетті талаптарға жауап беретін киім (іріктеу, таңбалау) өндірісінде жетекші өлшемдік белгілер ретінде фигураның мөлшері, бойы, толықтығы (сантиметрмен кеуде шеңберінің мөлшерімен анықталады) қабылданды. Стандарттар бойынша типтік фигуралардың келесі жіктелуі қабылданды:

ерлер: 84-88-92-96-100-104-108-112-116-120-124-128; әйелдер: 84-88-92-96-100-104-108-112-116-120-124-128-132-136.

Киім шеңберінің мөлшері типтік фигураның кеуде шеңберінің жартысымен анықталады: 44-46-48-50-52 және т. б.

Биіктігі-адам денесінің ұзындығы сантиметрмен. Стандарттарға сәйкес өсу бойынша типтік құрылымдардың жіктелуі:

ерлер: 158-164-170-176-182-188;

әйелдер: 146-152-158-164-170-176.

Жоғарыда көрсетілген белгілер-кеуде шеңбері және өсу, адам денесінің пішінін толық сипаттайды, өйткені олар әртүрлі жазықтықтарға бағытталған.

Толықтық-бұл ересек адамның дене түрін және жас өзгергіштігін анықтайтын негізгі сипаттама. Толықтықтың негізгі көрсеткіштері: мужчинердегі бел шеңбері және әйелдердегі іштің шығуын ескере отырып, жамбас шеңбері.

Осының негізінде фигуралардың нұсқалары бөлінеді:

ерлер: 70-74-78-82-86-90-94-102-106-110-114-118-122-126-130;

әйелдер: 88-92-96-100-104-108-112-116-120-124-128-132-136-140-144.

Өлшемді анықтау келісімшарт талаптарына немесе Ресей Федерациясында қолданылатын нормативтік құжаттардың талаптарына сәйкес көрсетілген өлшем деректері бойынша жүзеге асырылады.

Өлшеу 0,1 см бөлу бағасымен Жиналмайтын сызғышпен (синтетикалық талшықтардан жасалған бұйым үшін жұмсақ метрмен өлшеуге рұқсат етіледі) жүргізіледі.

1.1.2 киімнің эстетикалық қасиеттері

Киімге қойылатын эстетикалық талаптар-бұл эстетикалық талғаммен, сәнде қалыптасқан бағытта көрсетілген адамның заманауи талаптарына сәйкестігі.

Эстетикалық тұрғыдан алғанда, киімнің бұл бағасы оны идеалмен салыстыру кезінде анықталады, яғни. адамның әдемі туралы идеясы. Бұл келесі факторлардың әсерінен қалыптасады: өмір сүру деңгейі, Климаттық, ұлттық, адамның жеке ерекшеліктері (жасы, өмір салты, жұмысы, тұрғылықты жері).

"Әдемі" ұғымы — адамның шындыққа эстетикалық қатынасының көрінісі-форманы ғана емес, сонымен бірге пайдалылықты, шындықты, адамгершілікті де білдіреді. "Эстетикалық" ұғымы-шындықты эмоционалды қабылдау. Киімнің эстетикалық қасиеттері оның көркемдік жағын (сұлулығын) ғана емес, сонымен қатар киімнің негізгі қызметін (утилитарлық қасиеттері) сипаттайды. Адам қабылдау қабілетінің арқасында эстетикалық қажеттіліктерді қанағаттандырады. Киімді эстетикалық қабылдау сезімі адамда оның сезім мүшелеріне эмоционалды әсер ету сәтінде пайда болады. Киімнің адамға тигізетін эмоционалды әсері геометриялық пішініне, өлшеміне, массасына, түсіне, материалдардың қасиеттеріне, сондай-ақ ішкі құрылымын, мазмұны мен мақсатын сипаттайтын қасиеттеріне байланысты.

Киім формасы шартты түрде функционалды, конструктивті, эстетикалық болып бөлінеді.

Киімнің функционалды формасы киімнің мақсатымен анықталады. Киімнің құрылымдық формасы киімнің құрылымымен, көлемімен, пропорцияларымен, материалдардың қасиеттерін ұтымды пайдалануымен сипатталады.

Эстетикалық форма Сұлулық пен көркемдік экспрессивтілікті анықтайды. Өнімдердің эстетикалық құндылығы негізгі талаптардың кешенін ескере отырып жасалған бірыңғай формамен анықталады — функционалды, эргономикалық, эстетикалық.

Киімге қойылатын эстетикалық талаптар стиль мен сәнге де байланысты.

Стиль-көркемдік экспрессивтіліктің әдістері мен құралдарының тарихи қалыптасқан тұрақты қауымдастығы. Стиль бірлігі форманы ұйымдастырудың жалпы жүйесінде көрінеді. Дәуір стилі қоғамның әлеуметтік-экономикалық жағдайларының әсерінен қалыптасады. Тарихи жағдайлардың өзгеруі стильдер жүйесін, демек, киім формаларының өзгеруін алдын-ала анықтайды.

Сән-стильге қарағанда көркемдік экспрессивтілік құралдарының уақытша қауымдастығы. Киімдегі сән белгілі бір әлеуметтік ортада қысқа үстемдікпен немесе адамның табиғи жаңаруға, талғамға сәйкес өнімдерді жақсартуға деген табиғи қажеттілігімен байланысты бұйымдарды жобалаудағы басқа әдеттер мен талғамдармен көрінеді. Киімнің пішіні жасына қарай, табиғи-климаттық жағдайлардың әсерінен және т. б. өзгереді.

Сән өмірдің әлеуметтік және экономикалық жағдайларымен анықталады. Адамның жаңа және түпнұсқаға деген ұмтылысы адамды ескіден айтарлықтай ерекшеленетін жаңа сәнді бұйымдарды сатып алуға итермелейді, яғни.психологиялық себептер сән түрінде мезгіл-мезгіл өзгеріп отырады, өйткені тұтынушылардың басым сәннің монотондылығынан психологиялық шаршауы пайда болады және қалыптасқан формаларды жаңартуға деген ұмтылыс пайда болады. Өткір болып жатыр. жаңа сәнге, киімнің жаңа түрлеріне қарама-қарсы ауысу. Сәннің циклдік дамуы 3-4 жылдан 7-15 жылға дейін жүзеге асырылады. Киім формасының жеке элементтері-силуэт, иықтың биіктігі мен ені, пішіні. Әр түрлі деңгейдегі өнімдердің ені-сәннің өзгеруін анықтайды.

1.1.3 Киімнің пайдалану сипаттамалары

Киімнің белгілі бір уақыт аралығында өз функцияларын орындау қабілеті сенімділікпен сипатталады және негізгі қасиеттерімен — беріктігімен, сақталуымен, жарамдылығымен анықталады.

Киімнің беріктігі-бұл бұзылғанға дейін өнімділікті сақтау. Төзімділік көрсеткіші-қызмет ету мерзімі

Бұл жағдай оның тұтынушылық қасиеттерінің деңгейіне сәйкес келмеуімен анықталады, ол физикалық жағдайдың, сондай-ақ киімге қойылатын талаптардың өзгеруінің нәтижесінде пайда болуы мүмкін, яғни. беріктік оның физикалық және моральдық тозуына төзімділікпен анықталады.

Физикалық тозу физикалық-химиялық (күн радиациясы, ылғал, газдар), биологиялық факторлардың (микроорганизмдер, шірік, жәндіктердің жойылуы) бір мезгілде механикалық әсерімен (абразия, шаршау күші, жарылысқа жақын жүктемелер) жүреді". оның бөлшектері мен түйіндерін бұзатын материалдардың қасиеттерін нашарлатады. Моральдық тозу өнімнің негізгі қасиеттерін сақтай отырып, сәннің өзгеруіне байланысты адамның эстетикалық қажеттіліктерін қанағаттандыруды тоқтататындығымен көрінеді. Өнім тұтынушыларды бөлшектердің, тігістердің, әрлеу элементтерінің пішіні, өлшемі, конфигурациясы, құрылымдық және сәндік сызықтары, материалдардың түсі, құрылымы бойынша қанағаттандырмайды. Моральдық тозудың негізгі себебі-адамның қажеттілігінің өзгеруі, ол белгілі бір бұйымдардың екіншісіне артықшылық беруінде көрінеді, яғни. қоғамның әлеуметтік және мәдени дамуы киімнің өзгеруіне әкеліп соғады және оның әлеуметтік ескіруіне — моральдық тозуға әкеледі.

Сақтау-киімнің сақтау және тасымалдаудан кейін тұтынушылық қасиеттерін сақтау қабілеті. Тасымалдау шарттарын сақтамау пішіннің бұрмалануына әкеледі, ал тауарларды жоғары ылғалдылық жағдайында сақтау материалдардың кішіреюіне әкелуі мүмкін, бұл пішіннің өзгеруіне әкеледі. Егер тауарларды сақтау шарттары бұзылса, өнімге кеміргіштер, көбелектің личинкалары әсер етеді. Сондықтан киімнің сақталуын арттыру үшін қажетті сақтау және тасымалдау шарттары қамтамасыз етілуі керек.

Киімнің жөнделуі-бұл өнімнің дизайны мен өңдеу әдістеріне байланысты киімді жөндеу және қайта пайдалану мүмкіндігі. Киім мерзімінің ұлғаюы физикалық және моральдық тозу мерзімдері сәйкес келуі үшін оңтайлы шектерде болуы керек.

1.2 Тігін бұйымдарының жіктелуі және ассортименти

Тігін бұйымдары келесі белгілер бойынша жіктеледі: жалпы мақсаты-5 сыныпқа:

тұрмыстық бұйымдар:

спорттық бұйымдар:

арнайы киім:

ведомстволық бұйымдар;

ұлттық бұйымдар.

Пайдалану шарттары бойынша-5 топқа:

сыртқы киім;

жеңіл көйлек:

зығыр және тігін галантереясы;

бас киімдер;

алдыңғы топтарға кірмеген мүкәммал, жабдық және басқа да бұйымдар.

Топтар модельдік-конструктивті белгілері мен қолданылуы жағынан жақын өнімдерді біріктіретін кіші топтарға бөлінеді:

- сыртқы киім тобы:

- пальто.- жартылай пальто; - куртка; - пелерина;— пушлат; - шапан; - шапандар; блейзер, китель, фрак: - куртка; - блузон; - блузка;— комбинезон; - шорт, шаровар, гольф шалбары, бриджи: - костюмдер;

жеңіл көйлек тобы:

көйлектер.- блузкалар,— сарафан,— юбка, — жағажай ансамблі, - басқа да көйлек бұйымдары.

іш киім тобы:

Іш жоғарғы;

іш киім;

киімге жатпайтын бұйымдар және тігін галантереясы;

бас киімдер тобы:

қақпақтар мен қақпақтар,

шляпалар.

шляпалар:

түгендеу және жабдықтар тобы:

жеке және қоғамдық пайдалану бұйымдары;

- техникалық мақсаттағы бұйымдар. Кіші топтарға кіретін өнімдер алты сипаттамамен сипатталатын түрлерімен ерекшеленеді:

түр атауы (пальто, плащ, пальто және т. б.);

тұтынушының жынысы;

оның жасы:

маусымдық және пайдалану уақыты;

Матаның түрі және үстіңгі материал;

өнімнің мақсаты.

Тұтынушылардың жынысы мен жасына сәйкес киім бөлінеді: ерлер, әйелдер және балалар.

Балалардың жасына байланысты жасөспірімдерге, үлкен және кіші мектеп, мектепке дейінгі және Бүлдіршін жастағы балаларға және жаңа туған нәрестелерге арналған киім бөлінеді.

Маусымға және пайдалану уақытына сәйкес киім: қысқы, жазғы, Деми-маусымдық және маусымнан тыс (маусымға тәуелді емес және жылдың кез келген уақытында қолданылады).

Киім жасау үшін әртүрлі маталар (жүн, жібек, мақта, зығыр, химиялық талшықтары бар), тоқыма емес, қайталанатын, синтетикалық материалдар, былғары, күдері, табиғи және жасанды үлбірлер қолданылады.

Тұрмыстық мақсаттағы дайын тігін бұйымдары саласындағы негізгі ұғымдар

ЖАЛПЫ ҰҒЫМДАР (ГОСТ 17037-85)

Киім-утилитарлық немесе эстетикалық функцияларды орындайтын адам(лар) деп аталатын бұйым немесе бұйымдар жиынтығы.

Тігін бұйымы-киім мен зығыр бұйымдарға арналған материалдардың барлық түрлерінен тігін өндірісі жағдайында дайындалған бұйымдар.

Иық киімдері — дененің жоғарғы тірек бетіне тірелген, мойын мен жоғарғы аяқтары бар магистральды артикуляция сызықтарымен шектелген, ал төменгі жағында иық пышақтары мен кеуде қуысының шығыңқы нүктелері арқылы өтетін сызық.

Белдік киім — дененің төменгі тірек бетіне сүйенетін киім, жоғарғы жағында бел сызығымен, ал төменгі жағында жамбас сызығымен шектелген.

Киім жиынтығы-әрқайсысы құрамдас бөлігі болып табылатын екі немесе одан да көп бұйымдардан тұратын киім та жиынтығы (костюм, шалбар жиынтығы, шомылу костюмі, жағажай жиынтығы, пижама.

Сыртқы (оның) киімі (бұйымы) — корсет бұйымына, іш киімге және немесе костюм-көйлек тобының бұйымдарына киілетін киім(бұйым).

Тұрмыстық киім-әртүрлі тұрмыстық және қоғамдық жағдайларда киюге арналған киім.

Күнделікті киім-күнделікті киюге арналған тұрмыстық киім.

Салтанатты киім-салтанатты жағдайда киюге арналған тұрмыстық киім.

Үй киімдері - үйде жұмыс істеуге және демалуға арналған тұрмыстық киім.

Жұмыс киімі-тұрмыстық жағдайда жұмыс істеуге арналған үй киімі.

Спорттық киім-спортқа арналған тұрмыстық киім.

Ұлттық киім-халықтың ұлттық мәдениеті мен тұрмысының ерекшелігін көрсететін тұрмыстық киім.

Өндірістік киім - өнеркәсіптік және ауылшаруашылық өндірісінің әртүрлі салаларында өндірістік жағдайда киюге арналған киім.

Арнайы киім-жұмысшыны қауіпті және зиянды өндірістік факторлардың әсерінен қорғауға арналған өндірістік киім.

Санитарлық киім-еңбек заттарын жұмысшыдан және жұмысшыдан жалпы өндірістік ластанудан қорғауға арналған өндірістік киім.

Нысанды киім-әскери қызметшілердің, арнаулы ведомстволар қызметкерлерінің және олар үшін нысан белгіленген оқушылардың киімі.

Жаппай өндірілген киім-ағынды өндіріс жағдайында сериямен жасалған типтік фигураларға арналған киім.

Жеке киім-бұл адамның фигурасын өлшеу арқылы жасалған ұсынылған модельдегі киім.

Дайын киім-толық өңдеу циклы бар киім.

Жартылай фабрикатты киім-аяқталмаған өңдеу циклы бар киім.

Үлгі-сапа көрсеткіштері бақыланатын тауардың сапасын бағалау (айқындау) үшін эталон ретінде қабылданған тауардың данасы.

Үлгінің телнұсқасы-барлық көрсеткіштер бойынша үлгіге ұқсас тауардың данасы. Телнұсқаның эталонға сәйкестігін өнім өндіруші тексереді және растайды.

ИЫҚ КИІМІ.

Пальто-жауын-шашыннан қорғау үшін үстіңгі және астыңғы жағынан кесілген немесе ілгегі бар жеңді тігін иық киімі.

Жартылай пальто-қысқартылған пальто.

Жадағай-жауын-шашыннан қорғау үшін жеңі бар, үстіңгі жағынан төменге дейін жабылатын тігін иық киімі.

Шапан-жеңсіз және қолтықсыз еркін пішінді тігін киімі.

Пелерина-шапанның бір түрі.

Пиджак-жеңдері, тілігі немесе қапсырмасы бар, қатты бекітілген пішіні жоқ тігін иық киімі.

Блузка-жоғарғы жағында қысқышы немесе кесіндісі бар куртка.

Пиджак-жеңдері, кесіндісі, үстіңгі және астыңғы жағы бар, денені және жартылай жамбасты жабатын қатаң бекітілген пішінді тігін иық киімі.

Пиджак-жеңдері, кесіндісі, үстіңгі және астыңғы жағы бар, денені және жамбастың бір бөлігін жабатын тігін иық киімі.

Көкірекше-жеңсіз қолтықтары бар тігін иық киімі.

Комбинезон-жеңі мен шалбары бар көкірекшеден, шорттан, рейтуздан, бір бөлікке біріктірілген іш киімнен тұратын тігін киімі.

Жартылай комбинезон-жеңсіз көкірекше мен шалбардан, шорттан, рейтуздан, бір бөлікке біріктірілген іш киімнен тұратын тігін киімі.

Көйлек-әйелдер мен қыздарға арналған тігін иық киімі, ол бір бөлікке біріктірілген көкірекше мен юбкадан тұрады.

Халат-торсық пен аяқты ішінара немесе толығымен жабатын, үстіңгі жағынан түбіне дейін кесілген немесе жабылатын тігін иық киімі.

Блузка - тігін иық әйел немесе қыздарға арналған, денені және жамбастың бір бөлігін жабатын киім.

Блузка-жеңі бар тігін иық киімі, денені ішінара немесе толығымен жабатын бекіткіш.

Жоғарғы жейде — швей арналған тігін иық немесе ұлдарға арналған жеңдер, қапсырма, мойын, денені және жамбастың бір бөлігін жабатын киім.

Төменгі жейде-швей арналған тігін иық киімі және ұлдарға арналған жеңі бар, мойны жоқ, денесі мен жамбастарын жабатын киім, ал әйелдер мен қыздарға арналған — торсық пен аяқтың бір бөлігі, корсет бұйымдарына немесе тікелей денеге киіледі.

Түнгі көйлек-денені және аяқтарды ішінара немесе толығымен жабатын ұйықтауға арналған тігін иық киімі. тікелей денеге киіледі.

Алжапқыш-ластанудан қорғайтын тігін киімі.

Жейде-жаңа туған нәрестелерге арналған тігін иық киімі, жеңдері денеге тікелей киілетін, артқы жағында немесе алдыңғы жағында жоғарыдан төменге дейін кесілген.

Жейде-жаңа туған нәрестелерге арналған тігін иық киімі, алдыңғы немесе артқы жағында денеге тікелей киілетін кесу бар.

Купальник-әйелдер мен қыздарға арналған тігін киімі, кеудеге, белге және жамбасқа тығыз бекітілген, шомылуға арналған киім.

БЕЛДІК КИІМ.

Шалбар - төменгі денені және аяқты жабатын тігін белдік киімі (әрқайсысы бөлек).

Шорт-тізеден жоғары шалбар.

Юбка-әйелдер мен қыздарға арналған тігін белбеуі, әр түрлі ұзындықтағы киім, төменгі денені және аяқты (бірге) жабады.

Төменгі юбка-әйелдерге арналған тігін белбеуі және қыздарға арналған юбка немесе көйлек астына киілетін әртүрлі ұзындықтағы киім.

Іш киім-дененің төменгі бөлігін және аяқтарын жоғарғы бөлігінде, әрқайсысында жеке немесе дененің төменгі бөлігін ғана жабатын тігін белдік киімі,

тікелей денеге киіледі.

Балқымалар-шомылуға арналған дененің төменгі бөлігін мықтап бекітетін қысқа іш киім.

Кальсондар-муж арналған тігін белбеуі және ұлдарға арналған киім, дененің төменгі бөлігін және аяқтарын аяққа дейін жабады, әрқайсысы жеке-жеке, денеге тікелей киіледі, бекітілген пішінді.

КИІМ ЖИНАҚТАРЫ.

Костюм-екі немесе үш бөліктен тұратын тігін киімдерінің жиынтығы. Костю арналған костюм-бұл муж арналған және ұлдарға арналған костюм, ол куртка мен шалбардан тұрады (кейде кеудешемен бірге келеді).

Әйелдер костюмі-куртка мен юбкадан тұратын әйелдер мен қыздарға арналған костюм (кейде кеудешемен бірге).

Шалбар костюмі-әртүрлі ұзындықтағы иық киімдері мен шалбарлардан тұратын әйелдер мен қыздарға арналған киім жиынтығы.

Шомылу костюмі-әйелдерге арналған және қыздарға арналған костюм, шомылуға арналған көкірекше мен трусикадан немесе жүзуден тұрады.

Жағажай жиынтығы-тігін киімдерінің жиынтығы, оның құрамдас бөлігі купальник немесе шомылу костюмі немесе балқыту болып табылады.

Пижама-курткадан (фуфайка, блузка) және әртүрлі ұзындықтағы шалбардан тұратын ұйқыға арналған тігін киімдерінің жиынтығы.

ТІГІН БҰЙЫМДАРЫНЫҢ БӨЛШЕКТЕРІ (ГОСТ 22977-89)

Тігін бұйымының бөлшегі-тігін бұйымының бір бөлігі, бір бөлік немесе құрама. Тігін бұйымының торабы-бірнеше бөлшектерден тұратын тігін бұйымының бөлігі.

Алдыңғы-тігін бұйымының алдыңғы бөлігі, тұтас кесілген немесе бөліктерден тұрады.

Артқы жағы-тігін бұйымының толық кесілген немесе бөліктерден тұратын артқы бөлігі.

Сөре-тігін бұйымының алдыңғы бөлігі, оның түбіне дейін жетеді.

Кірістіру-тігін бұйымының алдыңғы бөлігін аяқтауға арналған бөлік немесе өңделген түйін.

Таңдау - (тұтас кесілген немесе кесілген) — тігін бұйымының бортының шеттерін өңдеуге арналған алдыңғы немесе сөрелердің бөлігі.

Планка-бекіткіштің шеттерін өңдеуге немесе тігін бұйымын әрлеуге арналған материалдан тігілген, тігілген немесе қиылған жолақ түріндегі тігін бұйымының бөлшегі.

Артқы жағы-тігін бұйымының артқы жағы.

Жең-қолды жабатын тігін бұйымының бөлігі. Жең әр түрлі ұзындықта болуы мүмкін, бір тігісті, екі тігісті немесе үш тігісті, тоқылған, реглан, артқы, алдыңғы, қамытпен, жоғарғы, төменгі, артқы және (немесе) алдыңғы бөліктерден тұрады.

Таңдау-кесу жиегін өңдеуге арналған тігін бұйымының бөлігі
переда.

Қамыт-алдыңғы, артқы жағының жоғарғы бөлігінің бөлігі немесе түйіні,

жеңдер, сондай-ақ юбкалар мен шалбарлар.

Мойын-мойын сызығын өңдеуге және безендіруге арналған тігін бұйымының бөлігі. Жаға жоғарғы және төменгі жағадан тұруы мүмкін.

Жаға тірегі-жағаның тігінен орналасқан бөлігі, жағаның иілу бөлігін безендіреді.

Жағаның ұшуы-жағаның тіреуішінің жоғарғы сызығынан жоғары орналасқан жағаның бүгілген бөлігі.

Шалбардың жартысы-тігін бұйымының бөлігі, сол және оң жақ, төменгі денені және аяқты жабады. Шалбардың жартысы алдыңғы және артқы бөліктерден тұруы мүмкін.

Беткей-түймелерді, найзағайларды, түймелерді, тоқыма бекіткіштерді тігуге арналған шалбардың жартысының алдыңғы бөлігінің жасырын бекіткішін өңдеуге арналған тігін бұйымының бөлігі.

Гульфик-ілемектерге, найзағайларға, түймелерге, тоқыма бекіткіштерге арналған шалбардың жартысының алдыңғы бөлігінің жасырын бекіткішін өңдеуге арналған тігін бұйымының бөлігі.

Юбка матасы-тігін бұйымының бөлігі, дененің және аяқтың алдыңғы және (немесе) артқы жағы.

Кірістіру-сәндік безендіруге арналған тігін бұйымының бөлігі немесе түйіні. Планка-бекіткіштің шеттерін өңдеуге және сәндік безендіруге арналған материал жолағы түріндегі тігін бұйымының бөлігі.

Манжета-жеңдердің және (немесе) шалбардың түбін безендіруге арналған тігін бұйымының бөлшегі немесе торабы.

Қалта-ұсақ заттарды сақтауға және бұйымдарды сәндік безендіруге арналған тігін бұйымының бөлшегі немесе торабы. Қалта ойық, патч және т. б. болуы мүмкін.

Қадағалау-қалтаның ашылатын жеріндегі астарын жабатын қалта бөлігі.

Клапан-кесу сызығын өңдеуге арналған қалта бөлігі немесе бұйымның сәндік дизайнының элементі.

Жапырақ-бүйірлеріне бекітілген кесу сызықтарын өңдеуге арналған қалта бөлігі. немесе өнімнің сәндік дизайнының элементі.

Астар-тігін бұйымының дұрыс емес жағынан безендіру үшін оның түйініне баратын бөлік.

Тығыздағыш-материалдардың жоғарғы және төменгі қабаттары арасында орналасқан пішінге немесе жылудан қорғайтын қасиеттерге тұрақтылық беру үшін тігін бұйымының бөлігі немесе жинағы.

Белбеу-тігін бұйымының адам фигурасына бекітуге және (немесе) сәндік безендіруге арналған бөлшегі.

Хластик-тігін бұйымының оның жанасу дәрежесін және (немесе) сәндік безендірілуін реттеуге қызмет ететін бөлшегі.

Пата-бұл тігістің бір ұшымен тігілген немесе тігілген сәндік безендіруге арналған тігін бұйымының бөлігі.

Лея-шалбардың дұрыс емес жағынан шалбардың ортаңғы тігісі қадаммен түйісетін жерді жабатын астарлы материалдан жасалған тігін бұйымының бөлшегі.

Қосалқы бекіткіш-шалбардың ортаңғы тігісін созылудан сақтайтын тігін бұйымының бөлшегі.

Кесу-кесектерді немесе бекіткіштерді өңдеуге арналған тігін бұйымының бөлігі,

Долевик-қалта кесіндісін созылудан қорғауға арналған бөлік.

Бейка-бөлшектердің арасына тігілген немесе оларға тігілген материалдың бір немесе екі еселенген тақтайшасы түріндегі сәндік безендіруге арналған тігін бұйымының бөлшегі.

Ілмек-белбеуді, белдікті, погонды немесе хластиканы белгілі бір қалыпта ұстауға және ұстауға арналған тігін бұйымының бөлшегі.

Баск-бұйымды бел сызығы бойынша безендіруге арналған, тігілетін немесе алынбалы материалдың жалындаған жолағы түріндегі тігін бұйымының бөлшегі.

Погон-сәндік безендіру үшін иық аймағындағы өнімге бекітілген жолақ түріндегі тігін бұйымының бөлшегі немесе торабы.

Руфль-тігін бұйымының бір жағынан құрастыруға немесе бүктеуге жиналған және оны сәндік безендіру үшін өніммен біріктірілген материал жолағы түріндегі бөлігі.

Рюш-тігін бұйымының бөлшегі, оның ортасында жинақтар немесе бүктемелер түзе отырып, екі, үш немесе төрт жағынан өңделген жиектері бар материал жолағы түрінде сәндік безендіруге арналған.

Шаттл-тігін бұйымының бір бойлық жағының шетінде өнімге жалғанған материалдың кең жолағы түрінде сәндік безендіруге арналған бөлшегі, оның дизайны толқын тәрізді жиектің пайда болуын қамтамасыз етеді.

Төсем-көтеруге арналған тігін бұйымының бөлшегі немесе торабы бұйымның жекелеген орындарының тозуға төзімділігі және (немесе) қорғаныш қасиеттері, сондай-ақ оны сәндік безендіру үшін.

Иық төсемі — тігін бұйымының иық бөлігін пішіндеуге арналған төсем.

Бөшке-дененің бүйір бетін жабатын алдыңғы және (немесе) артқы бөлік.

Садақ-бірнеше ілмектерге байланған таспа түрінде сәндік безендіруге арналған тігін бұйымының бөлшегі.

Галстук-бұл тігін бұйымының бөлшегі, оны кең лента түрінде безендіруге арналған, ұштары босатылған жағаның астына түйін байлайды.

Джабо-жеңіл материалдардан немесе шілтерден жасалған тігін бұйымының бөлшегі, оны құрастырылған немесе бүктелген жағада сәндік безендіруге арналған.

Кулилка-тігін бұйымының бөлшегі, оны әр түрлі жерлерде безендіруге арналған материал жолағы түрінде.

Ілмек-оны бекітуге арналған тігін бұйымының топсалы немесе ойық бөлігі.

Ілгіш-оған арналған материалдардан немесе таспадан жасалған тігін бұйымының бөлшегі

ілу.

Белдік-оны иықта ұстауға арналған тігін бұйымының бөлігі.

Шыныаяқ-кеуде безін жабатын тігін бұйымының бөлігі.

Биб-кеуде аймағында дененің бір бөлігін жабатын тігін бұйымының ұшуы.

Сорғыш-басын жауып, мойын сызығы бойымен бекітілген тігілген немесе алынбалы бөлік немесе тігін бұйымының торабы.

Штрипка-шалбардың төменгі жағына бекітілетін материал жолағы түріндегі тігін бұйымдарын тығыз күйде ұстау үшін ұшу.

2. Сапа бойынша қабылдау

2.1 Тігін бұйымдарының сапасын тексеру әдістері

Тігін бұйымдарының сапасы көлденең беті бар үстелде бақыланады. Сонымен қатар, бүйірлері мен түбіне дейін жабылатын киімнің сапасы — пальто, жартылай пальто, жадағай, пиджак, куртка н басқа да ұқсас бұйымдар (жұмыс және арнайы киімдерді қоспағанда) манекендерде немесе манекендерде бақыланады.

Органолептикалық және өлшеу әдісі.

Органолептикалық және өлшеу әдісімен тексеріледі:

өнімнің сыртқы түрі, қонуы, материалдардың сыртқы түріндегі ақаулардың болуы, жеке тораптар мен бөлшектердің орындалуы.

Бұйымның сыртқы түрі мен қонуы үтіктелген, тауарлық түрі бар бұйымдарда, үлгілік дене бітімі манекендерінде; тиісті мөлшердегі фигураларда немесе нысандарда айқындалады.

Сыртқы түрі

Өнімнің сыртқы түрі мен оның конфигурациясының үлгі-эталонға сәйкестігі. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық болып табылады. Бұйымды үлгі-эталонмен салыстыру жүргізіледі және бұйымның сыртқы түрінің бұйымға нормативтік-техникалық құжаттама талаптарына сәйкестігі тексеріледі. Тексеру құралы-үлгі-эталон, манекен. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-сызықтардың, тораптардың, бөлшектердің силуэті, пропорциялары, конструктивті шешімі бойынша, пайдаланылатын материалдар бойынша (түсі, құрылымы, бұйымның мақсатына сәйкестігі) үлгі-эталонға және нормативтік-техникалық құжаттама талаптарына сәйкестігі. Ылғалды жылумен өңдеу. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық болып табылады. Тексеру құралы-үлгі-эталон, манекен.

Бұйымның сапасын сипаттайтын белгі-үлгі-эталонға сәйкестік; конструкциялық сызықтардың (элементтердің, бөлшектердің) айқындылығы; заминдер, қатпарлар, әжімдер, тігістердің, лас және опалдардың жатуы болмауы тиіс.

Шалбар дұрыс үтіктелген кезде, төменгі жағынан тізеге дейінгі кадамдық тігістер бүйір тігістермен сәйкес келеді, ал тізеден ортаңғы тігіске дейін артқы жартыға қарай ортаңғы тігістен 2-3 см жылжытылады; негізгі жіптер алдыңғы жартылардың үтіктеу сызығына параллель болуы керек.

Өнімді отырғызу

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Өнім манекенге қойылады, бекітіледі, артқы жағы, сөрелері, бүйірлері, лапелдері, жағасы мен жеңдері түзетіледі.

Сыртқы киім бұйымдарының бортсыз, жеңіл киімсіз, киім-кешек бұйымдарының отырғызылуы бүкіл бұйымның дайындалу сапасын тексерумен бір мезгілде тексеріледі.

Мойынның мойынға қосылуын тексеру кезінде төменгі жағаның ортаңғы тігісінен иық тігісінің бұрышына және артқы мойынға, одан әрі иық тігісінен лапелдің жиегіне дейінгі қашықтық өлшенеді.

Тексеру құралы-үлгі-эталон, манекен, сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-үлгі-эталонға сәйкестік. Қыртыстар, қатпарлар, әжімдер мен бұрмаланулар болмауы керек; сөрелер модельде көрсетілгеннен артық бөлінбеуі немесе бірінен соң бірі өтпеуі керек; бүйірлері деформацияланбауы керек; жаға мен лапельдің бұрыштары бүгілмеуі керек; жағасы қисаймауы керек; мойын созылмауы немесе шамадан тыс отырғызылмауы керек; жаға мойынға тығыз орналасуы және үлгі-эталонмен көзделген бұйымдарда мойынға тігу тігісін жабуы тиіс; лапельдердің иілу сызығы үлгі-эталонмен белгіленгеннен төмен немесе жоғары болмауы тиіс; жеңдердің алға немесе артқа ауытқуы болмауы тиіс, жеңдердің ойықтар бойынша қонуы үлгі-эталонға сәйкес бөлінуі тиіс; сплайнның бүйірлері үлгі-ЭТАЛОН бойынша қарастырылғаннан гөрі бір-бірінен алшақтауы немесе екіншісіне өтуі керек, сплайнның жоғарғы жағы төменгі жағына тығыз орналасуы керек; бұйымдардың үстіңгі жағы, астары, төсемдері қысқару, табыну немесе қисаю нәтижесінде деформацияланбауы тиіс.

Материалдардың сыртқы түріндегі ақаулардың болуы.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Дайын өнімнің сұрыптылығы стандарттарының талаптарын басшылыққа ала отырып, өнімнің жабық бөліктерін қоса алғанда, үстіңгі және астар жағынан сыртқы тексерумен тексеріледі.

Тексеру құралы-үлгі-материалдарға арналған эталон, сызғыш, рулетка, тоқыма үлкейткіш әйнек. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-нормативтік-техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкестігі.

Жеке тораптар мен бөлшектерді орындау. Жұптастырылған бөліктердің пішіні мен орналасуының симметриясы

Біз сапаны тексереміз — органолептикалық және өлшеу әдісі. Жұптасқан ұшуды біріктіріп, оларды өлшеңіз.

Бүйірлердің симметриялылығы жиектердің ұштарын, лапелдердің жоғарғы жиектерін бүйірлердің төменгі бұрыштарына біріктіру арқылы бүйірлерді қосу арқылы тексеріледі; сонымен бірге ілмектер мен түймелердің орналасуының симметриялылығын тексеріңіз. Симметрия, жағаның ұштарының пішіні және кету сызығының тегістігі иық тігістерін біріктіре отырып, жағаны ортасынан бүктеу арқылы тексеріледі. Жеңдердің симметриясы бір-бірімен салыстырумен, иық тігісінен жеңнің бірінші тігісіне дейін өлшенеді.

Тексеру құралы-үлгі-эталон, манекен, сызғыш, рулетка, Үшбұрыш, транспортир. Қалталардың симметриясы иық тігісі мен мойынның түйісу бұрышынан немесе ортасынан, алдыңғы жағынан қалтаның алдыңғы бұрышына дейінгі қашықтықты өлшеу арқылы тексеріледі. Бүктемелердің, рельефтердің дұрыс орналасуы өнімнің шетінен немесе оның ортасынан өлшеу және қатпарлар немесе рельефтер арасындағы қашықтықты өлшеу арқылы тексеріледі.

Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі — өнімнің жұптастырылған бөліктері мен бөліктерінің пішінінің, өлшемдерінің және орналасуының симметриялылығы: лапелдер, борттар, қамыттар, қалталар, жағаның ұштары, жеңдер, жеңдер манжеттері және шалбардың төменгі жағы, бүктемелер, рельефтер, жинақтар, шаттлдар, руфльдер, бекеттер, кестелер және т.б. үлгі-эталонға сәйкес. Дұрыс оралған жеңдер сөре қалталарының $2/3$ бөлігін жабады немесе жеңдердің алдыңғы орама сызығы жартылай ілгекке параллель болуы керек. Бөлшектердің орналасуы,

Сапаны тексеру әдісі — өлшеу әдісі. Бөлшектердің өнімнің тігістерінен немесе шеттерінен қашықтығын өлшеңіз. Негізгі бөліктің шетіне бұрышта орналасқан бөліктердің орналасуы үшбұрыш немесе транспортир көмегімен тексеріледі. Тексеру құралы-үлгі-эталон, сызғыш, рулетка, Үшбұрыш, транспортир. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-үлгі-эталонға және нормативтік-техникалық құжаттама талаптарына сәйкестік. Бөлшектердің шеттері.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады. Бөлшектердің пішіні мен жиектерінің тегістігі сыртқы тексерумен тексеріледі. Бөлшектердің түзу жиектерінің тегістігі сызғыштың шетін бөліктің шетіне қою және түзудің жеке бөліктеріндегі ауытқуларды өлшеу арқылы тексеріледі. Тексеру құралы-үлгі-эталон, сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-құрылымдық сызықтардың үлгі-эталонға сәйкестігі; бөліктің жиегінің қисаюы және конфигурациясының бұзылуы болмауы керек. Қалта жақтауларының әрлеу жиегін, жиегін өңдеу. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Жеке учаскелерде сыртқы тексеру және Шири өлшеу арқылы тексеріледі. Тексеру құралы-сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-енінің біркелкілігі; артық қону және созылу болмауы керек; Канттың нормативтік-техникалық құжаттамаға сәйкес орналасуы.

Бұйым бөлшектеріндегі суреттің бағыты, техникалық құжаттамада көзделген орындардағы бөлшектерді қосу кезіндегі суреттің сәйкестігі, жұпталған бөлшектердегі суреттің симметриялылығы. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады. Парақшалар, клапандар, үстіңгі қалталар, лапельдер, манжеттер және т.б. сыртқы тексеру және өлшеу арқылы тексеріледі. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-бөлшектерді қосу кезінде суреттің сәйкестігінің дәлдігі, нормативтік-техникалық құжаттамаға және үлгі-эталонға сәйкес орналасу симметриясы.

Тігістер.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Тігістер тегістігі сыртқы тексерумен тексеріледі. Бұйымның сыртқы түрі мен беріктігіне әсер ететін күрт айқын қисықтық кезінде қисықтыққа жол берілген тігіс немесе тігіс учаскесінің ұзындығын өлшейді және қисықтықтың шамасын анықтайды.

Тігістердің жиілігі тігістердің санын 5 см тігіске, ілмектер — 1 см тігіске санау арқылы тексеріледі.

Тігістердегі жіптердің кернеуі сыртқы тексеру арқылы тексеріледі. Тексеру құралы-рулетка, сызғыш,тоқыма үлкейткіш.

Бұйымның сапасын сипаттайтын белгі-тігістерде материал мен жіптердің өтуі, керілуі немесе босаңсуы, тігістер мен тігістердің қисаюы болмауы тиіс; бөлшектердің немесе тігістердің шетінен тігістердің орналасуы, тігістердің бекітілуі мен ұштарының бекітілуінің болуы, тігістердің жиілігі мен тораптардың ені, жіптердің түс және бүктелу саны — нормативтік-техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкес.

Бөлшектерді ішкі бекіту. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық болып табылады. Материалдың бекітілген қабаттарын сәл тартып, жанасу үшін тексеріңіз.

Бөлшектерді желіммен байланыстыру сапаны тексеру әдісі органолептикалық болып табылады. Бекітілген қабаттарды сәл жылжыту арқылы жанасуды тексеріңіз. Бұйымның сапасын сипаттайтын белгі-беріктігі, біркелкілігі, технологиялық режимдерге сәйкестігі; бұйымның алдыңғы және дұрыс емес жағында желім, қабыршақтану немесе майысу болмауы тиіс.

Бекіткіштерді, бекітпелерді өңдеу, фурнитураны бекіту

Сапаны тексеру әдісі — органолептикалық, өлшеу. Олар бүйірлерді, жолақтарды, шалбардың садағын, "найзағай" бекіткішінің шеттерін және т. б. бекіту немесе біріктіру арқылы тексеріледі.

Тік ілмектердің бағытының дұрыстығы тікбұрышты үшбұрышты қабаттастыру әдісімен тексеріледі, бір аяқты бөліктің жиегімен немесе материалдың үлгісімен, екіншісін ілмектің ұясымен, қиғаш ілмектермен — транспортирмен біріктіреді.

Ілмектер мен бекіткіштерді орау, арматураны бекіту сыртқы тексеру және тігістер санын санау арқылы тексеріледі. Тексеру құралы-үлгі-материалдарға арналған эталон, сызғыш, рулетка, тоқыма үлкейткіш әйнек. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-материалдың босаңсуы немесе керілуі болмауы керек; өлшемі, пішіні, бағыты, бекіткіштің шетіндегі көлденең сызбаның сәйкес келуі — нормативтік-техникалық құжаттамаға сәйкес.

Бөлшектерді төсеу.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады. Тексеру құралы-үлгі-эталон, сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-үлгі-эталонға сәйкестік; бөлшектердің қисаюы болмауы керек; толтырғыш төсемінің қалыңдығы (массасы) және біркелкілігі — нормативтік-техникалық құжаттамаға сәйкес.

Ішкі тығыздағыштардың болуы. Сапаны тексеру әдісі органолептикалық болып табылады. Қабаттарды бір-біріне қатысты жылжыту арқылы жанасуды тексеріңіз. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-нормативтік-техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкестігі.

Билеттер.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Қондырмалардың орналасуы, саны мен мөлшері нормативтік-техникалық құжаттама бойынша тексеріледі. Тексеру құралы-сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-нормативтік-техникалық құжаттаманың талаптарына сәйкестігі.

Бөлімдер.

Сапаны тексеру әдісі органолептикалық және өлшеу болып табылады.

Кесінділерді сыпыру, жиектеу, балқыту, кесу сыртқы тексерумен, кесінділерді өлшеумен тексеріледі. Тексеру құралы-үлгі-эталон, сызғыш, рулетка. Өнімнің сапасын сипаттайтын белгі-үлгі - эталонға, нормативтік-техникалық құжаттама талаптарына және технологиялық режимдерге сәйкестігі. Кесектер серпімді болуы керек, құлап кетпеуі керек.

Негізгі және қосалқы өлшеу әдістері.

Негізгі және қосалқы өлшеу әдістері:

Сыртқы киім бұйымдарының бүйірлері бар бөлшектерін өлшеу манекенде жүргізіледі.

Бүйірлері жоқ бұйымдардың бөлшектерін, жеңіл көйлекті, белдік бұйымдар мен киімдерді өлшеу — үстелде. Өнім бөлшектерінің сызықтық өлшемдерін анықтау келесідей жүзеге асырылады.

Иық бұйымдары

Негізгі өлшемдер:

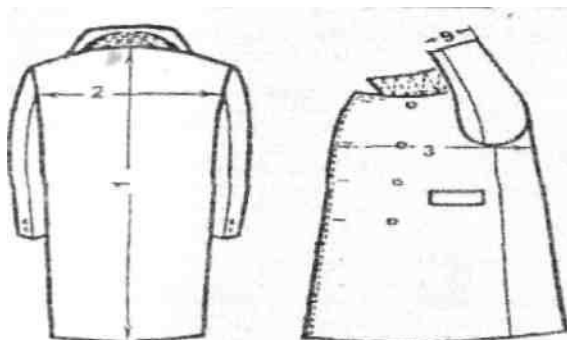
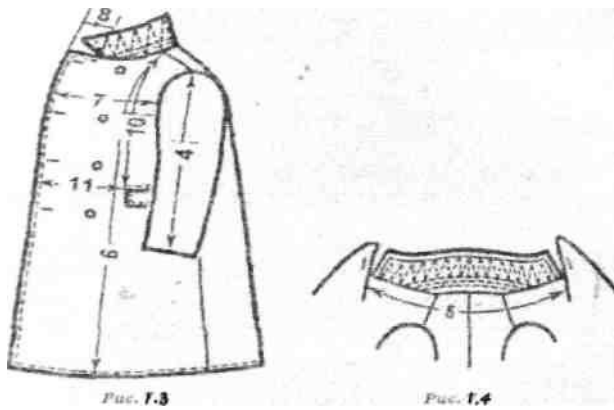

Рис 1.1

Артқы ұзындығы-артқы жағаның тігісінен төменгі жағына дейін. Жағасы жоқ өнімде артқы мойынның ортасынан түбіне дейін өлшенеді (1-Өлшем, 1.1-сурет).

Арқаның ені-жеңдерді ең тар жерде тігу тігістерінің арасында немесе ең тар жерде қолтық тесіктерінің шеттері арасында (2-Өлшем, 1.1-сурет).

"Реглан" кесілген жеңдері бар бұйымдарда бұл өлшемнің мөлшері қолтық пішініне байланысты.

Тұтас кесілген жеңдері бар бұйымдар үшін мұндай өлшеу жүргізілмейді.

Өнімнің ені қолтық тереңдігі деңгейінде-бүйірдің шетінен артқы жағының ортасына дейін. Бүйірлері жоқ бұйымдарда-алдыңғы ортасынан артқы жағының ортасына дейін (3-Өлшем, 1.2-сурет). Ерлер мен балалар көйлектерінде, түйме түрінде түбіне дейін.

Жеңнің ұзындығы-жоғарғы жартысының ортасы бойымен, ең жоғары нүктеден төменге дейін немесе манжеттің төменгі жиегіне дейін; "реглан" немесе тұтас кесілген жеңдерде — жоғарғы жартысының ортасы бойымен немесе ортаңғы тігіс бойымен жағаны тігу тігісінен төменге дейін (4-Өлшем, сурет 1.3).

Жағаның ұзындығы-бір ұшын тігу орнынан екінші ұшын тігу орнына дейін мойынға тігу тігісі бойымен; жейденің жағасының ұзындығы-ілмектің сыртқы ұшынан түйменің ортасына дейін тірек бойымен(өлшем 5. сурет 1.4).

Көмекші өлшемдер

алдыңғы ұзындығы — иық тігісі мен мойынның бұрышынан (мойынның жоғарғы нүктесі) түбіне дейін, жартылай траншея сызығына параллель немесе алдыңғы ортасы-бүйірлері жоқ өнімдерде (6-Өлшем. сурет 1.3).

Кеуде сызығы бойынша алдыңғы немесе сөренің ені-жеңді тігу тігісінен ең тар жерде борт шетіне дейін, ал бортсыз бұйымдарда — жеңдерді тігу тігістерінің арасында (7-Өлшем) 1.3-сурет). "Реглан" кесілген жеңдері бар бұйымдарда бұл өлшемнің мөлшері қолтық пішініне байланысты.

Тұтас кесілген жеңдері бар бұйымдар үшін мұндай өлшеу жүргізілмейді.

Бүйір жиегінің немесе лапельдің жоғарғы жағындағы ұзындығы-раскептің ұшынан борттың немесе лапельдің бұрышына дейінгі бүйір жиегінің немесе лапельдің шеті (8-Өлшем, 1.3-сурет).

Төменгі жағындағы жеңнің ені екі есе бүктелген, жеңнің немесе манжеттің төменгі жиегі алдыңғы қатпардан артқы жағына дейін (9-Өлшем, 1.2-сурет).

Парақшалардың, Ойық және жапсырма қалталардың, клапандардың орналасуы-мойынның иілу бұрышынан қалтаның, клапанның алдыңғы жоғарғы бұрышына дейін (10-Өлшем, 1.3-сурет).

Парақшалардың, Ойық және жапсырма қалталардың, клапандардың орналасуы-бүйірдің шетінен немесе алдыңғы ортасынан қалтаның, клапанның алдыңғы жоғарғы бұрышына дейін (11-Өлшем, 1.3-сурет).

Белдік бұйымдары (шалбар).

Негізгі өлшемдер

Бүйірлік тігістің ұзындығы-белбеу тігісінен түбіне дейін немесе жоғарғы шетінен түбіне дейін бүйір тігіс бойымен (1-Өлшем, 1.5-сурет).

Белдіктің жартысының ұзындығы немесе талин сызығының ені-белдікті алдыңғы жартысының шетінен ортаңғы тігіске дейін тігу тігісі бойынша (2-Өлшем, 1.6-сурет).

Көмекші өлшемдер

Ортаңғы тігістің ұзындығы-ортаңғы тігіс бойымен қадамдық тігістерден белдік тігісіне дейін (Өлшем 3. сурет 1.6).

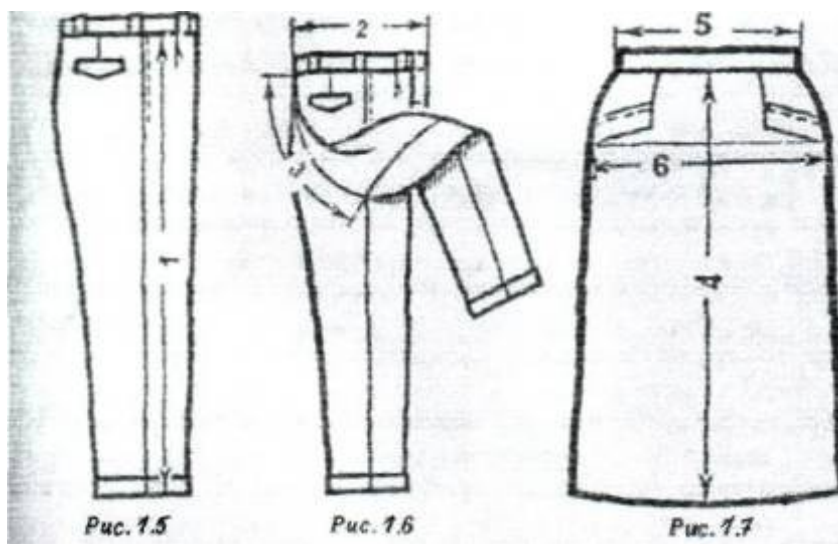
Белдік бұйымдары (юбкалар)

Негізгі өлшемдер

Юбка ұзындығы-тігістен алдыңғы немесе артқы панельдің ортасында белдемшені немесе юбканың жоғарғы жиегін түбіне дейін тігу (4-Өлшем, 1.7-сурет)

Белдемшенің ені белде - белдемшеде немесе юбканың жоғарғы жиегінде, екі есе бүктелген. Түйме түрінде (5-Өлшем, 1.7-сурет)..

Жамбас сызығының деңгейіндегі юбка ені-бүктелген өнімнің жамбас сызығы бойымен артқы бел сызығының ортасынан 18-19 см қашықтықта (6-Өлшем, 1.7-сурет).

Тігін бұйымдарының сапасын физика-механикалық және химиялық көрсеткіштер бойынша тексеру әдістері.

Зертханалық сынақтар жүргізе отырып, физика-механикалық және химиялық көрсеткіштер бойынша тігін бұйымдарының сапасын тексеру әдістері, егер ақаудың сипатын органолептикалық әдіспен анықтау мүмкін болмаған жағдайда қолданылады.

Тігін бұйымдарының сапасын физика-механикалық және химиялық көрсеткіштер бойынша тексеру Зертханалық жағдайларда мынадай негізгі сынақтарды жүргізуді көздейді (ГОСТ 16504-81):

шикізат құрамын анықтау;

беттік тығыздықты анықтау;

негіз және үйрек бойынша тығыздықты анықтау;

механикалық сынақтар-механикалық факторлардың (абразияға, жыртылуға)әсерін сынау;

химиялық сынақтар-арнайы орталардың (сілтілер мен қышқылдардың)әсеріне;

* тұрақтылық сынақтары-өнімнің өз функцияларын орындау қабілетін бақылау және оған белгілі бір факторлардың әсер етуі кезінде белгіленген нормалар шегінде параметрлердің мәндерін сақтау үшін жүргізілетін сынақтар (бояудың құрғақ және дымқыл үйкеліске, тердің әсеріне, жууға, химиялық тазартуға төзімділігі).

Тігін бұйымдарының сапасын физика-механикалық және химиялық көрсеткіштер бойынша тексеру үшін сарапшы үлгілерді іріктеп алады (ГОСТ 20566-75) және оларды бірыңғай нысанда ресімдейді , яғни үлгілерді іріктеу актісін жасайды.(қосымшаны қараңыз)

Тігін бұйымдарының іріктелетін үлгілерінің саны тауар партиясының шамасына қарай белгіленеді.

Партиядан 1000 бірлікке дейін-кемінде үш өнім іріктеледі;

1000 бірліктен асатын партиядан-үш бұйым және әрбір келесі басталған 1000 бірліктен қосымша бір бұйым іріктеліп алынады. Тауар партиясындағы түрлі түсті бұйымдар материалдарының бояу беріктігін анықтау үшін үлгілерді іріктеу әрбір түс бойынша жеке жүргізіледі.

Сынамаларды іріктеу актісінде іріктелген үлгілердің сараптамаға ұсынылған партияға тиесілігін көрсететін деректерден басқа, сарапшы зертханалық сынақтар жүргізудің мақсатын міндетті түрде көрсетуі тиіс: тиісті нормативтік құжатта көзделген талаптарға сәйкестігіне тексерілуі тиіс. Көрсеткіштердің атауы;

сатып алу-сату шартының стандарты немесе талаптары.

Әрі қарай сарапшы үлгілерді буып-түйеді, пломбалайды және оларды сынамаларды іріктеу актісімен бірге тәуелсіз сынақ зертханасына жіберу үшін сараптамаға тапсырыс берушіге береді.

Сынақтардың қанағаттанарлықсыз нәтижелерін алған кезде ол бойынша көрсеткіштердің кем дегенде біреуі бойынша сол партиядан іріктелген бұйымдардың екі еселенген санына қайта тексеру жүргізіледі (МЕМСТ 20566-75).

Жүргізілген органолептикалық зерттеулер мен зертханалық сынақтардың нәтижелері негізінде сарапшы, егер сатып алу-сату шартында өзгеше көзделмесе, сараптамаға ұсынылған тауардың сапасы туралы және осы нәтижелерді МЕМСТ 20566-75 ережелерін ескере отырып, бүкіл партияға (партияның бір бөлігіне) тарату мүмкіндігі туралы қорытынды жасайды.

3.2. ТІГІН БҰЙЫМДАРЫНЫҢ САПАСЫН ТЕКСЕРУ КЕЗЕКТІЛІГІ.

Сапаны бақылау тәжірибесіне сүйене отырып, тігін бұйымдарын сыртқы тексеруді төменде көрсетілген ретпен жүргізу ұсынылады, бұл барлық бөлшектерді мұқият тексеруге кепілдік береді және тексеру процесін жылдамдатады.

Өнімдерді солдан оңға, жоғарыдан төменге қарай тексерген дұрыс, ал толық өнімдерде тексеруді курткадан немесе курткадан оқу керек.

Бүйірлері бар үстіңгі бұйымдар мен түбіне дейін кесілген жеңіл көйлек алдымен манекенде, содан кейін үстелде тексерілуі керек.

Жеңіл көйлек түбіне дейін кесілмеген, іш киім, жейделер, шалбар, юбкалар — үстелде.

Бүйірлері бар сыртқы бұйымдар және түбіне дейін кесілген жеңіл киім. Өнім өнімнің өлшеміне сәйкес келетін манекенге қойылады, алдыңғы жағы тексерушіге, барлық түймелерге бекітіледі, жағасы, лапелдері, сөрелері, артқы жағы, жеңдері түзетіледі.

Біріншіден, бұйымдарды жалпы тексеру, сәйкестіктің дұрыстығын, жұптастырылған бөлшектердің симметриялылығын, байланыстырушы және әрлеу буындарының тегістігі мен бағытын, сапасын, жиілігін және

сызықтардың тегістігі, симметриялы бөлшектердегі жолақтағы немесе тордағы материал үлгісінің бағыты мен сәйкестігі, ылғалды-термиялық өңдеу сапасы, негіз мен үйрек бойынша бөлшектерді дұрыс кесу, түкті және тарақталған материалдардағы қаданың бағыты, материалдардың сыртқы ақауларының болуы.

Өнімдерді жалпы тексергеннен кейін олар жеке бөлшектер мен түйіндердің сапасын келесі ретпен тексере бастайды.

Жағасы. Материалдың керілуінің дұрыстығын, ұштардың орналасуының тегістігін, пішіні мен симметриялылығын, жиектердің бұрыштарын өңдеудің дұрыстығын, раскеп пен кету сызығының тегістігін, оны мойынға бекітудің дұрыстығын) және Мойынтірекпен байланысын, жиектерде қапсырмалардың болуын тексеріңіз.

Сөрелер. Сөрелердің бағыты мен жиектерінің тегістігін тексеріңіз. Лапелдердің симметриялылығы мен икемділігі, оң және сол жақ лапелдердің мата үлгісінің сәйкестігі, ілмектердің орналасуы мен бағытының дұрыстығы, олардың ілмектердегі таңбалау сапасы, бұрау ілмектеріндегі жиектің тегістігі, түймелерді бекітудің дұрыстығы мен беріктігі, әрлеу тігістерінің жиілігі мен тегістігі, дартс тігістерінің бағытының дұрыстығы және олардың соңындағы еңкейту дәрежесі, төменгі сызықтың тегістігі.

Қалталар. Қалталардың дұрыс орналасуын, олардың жиектерінің тегістігін, дұрыстығын тексеріңіз

клапандарды, парақшалар мен қалта жақтауларын өңдеу-олардың ені, пішіні, клапан мен сөре үлгісінің сәйкестігі, бұрыштар мен қағаз қыстырғыштарды өңдеу сапасы, төсемнің клапанның жоғарғы жағына сәйкестігі.

Сыртқы жағынан тексергеннен кейін қалта ашылып, ішінен тексеріледі, бұрыштардың тығыздалуының тазалығы, бөрененің дұрыс өңделуі тексеріледі.

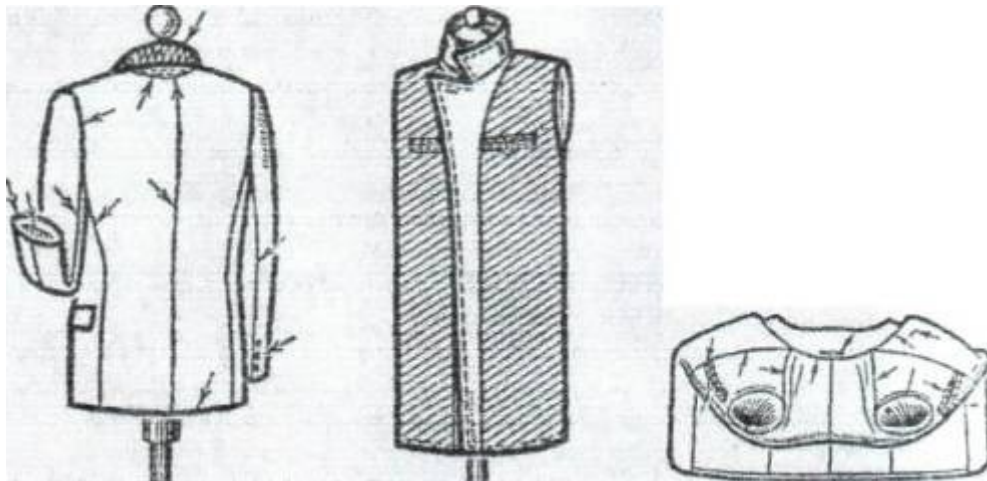
Жеңдер. Жеңдерді саңылауларға тігудің дұрыстығын, олардың сызықша бойынша бағытын, жеңдер тігістерінің симметриялылығын, қолтық тігісінің конструктивтік сызығының дұрыстығын және қолтық бойымен жеңдерді отырғызудың таралуын, жеңді астармен толтыру дәрежесін, түбін, шеттері мен бұрыштарын тігудің тегістігі мен тазалығын, жеңдердегі жұптастырылған бөлшектердің симметриялылығын (ілемектер, пат, түймелер және т. б.), қолтықтардың болуы төменгі жеңдердегі төсемдер, төсемнің шынтақ тігістерін үстіңгі материалдың шынтақ тігістеріне бекіту.

Артқы жағы. Өнімнің алдыңғы жағын тексергеннен кейін манекен артқы жағынан тексерушіге бұрылады, артқы жағынан дәйекті түрде тексеріледі: жағаны мойынға бұрудың дұрыстығы. Төменгі жағаның тігістерінің тегістігі мен жиілігі, жағаның ұшып кету тегістігі және әрлеу тігісінің сапасы, төменгі жағаның ортаңғы тігісінің артқы жағының ортаңғы тігісімен немесе төменгі жағаның ортасының артқы жағының ортасымен сәйкестігі, жеңдердің дұрыс орналасуы және түйісу

иық және бүйір тігістері бойынша сөрелері бар арқалықтар, ортаңғы тігіс бойынша материал үлгісінің сәйкес келуі және ортаңғы тігістің жазықтығы, Арқалық сплайнды өңдеу сапасы-жазықтығы, шеттерінің тазалығы және оның бүйірлерінің сызықтығы, төменгі жағынан арқа жазықтығы (1.9-сурет).

Төсеу. Өнім манекенге сыртынан төсеу арқылы қойылады және төсемнің жоғарғы жағына сәйкес келуін және оны өңдеудің дұрыстығын тексереді (1.10-сурет). Содан кейін өнім манекеннен алынады, үстелге бетін жоғары қаратып, төменгі бөлігін өзіне қарай орналастырады және манекенде тексеру кезінде тексерілмеген жерлерді қарайды (1.11-сурет).

Осыдан кейін өнім екі есе жоғары, жағасы солға, бүйірлері өзіне қарай бүктеледі және таңдау, иық тігісі, қолтық және жең төсемінің өңдеу сапасы, кеуде қалталарын өңдеу сапасы, астардың бүйір тігістерінің үстіңгі тігістерге бекітілуінің болуы, астарды өңдеу сапасы тексеріледі.

Содан кейін өнім төңкеріліп, өнімнің екінші жартысын астар жағынан бірдей ретпен өңдеу қайталанады.

Астары жоқ өнімдерде ішкі жағынан дәнекер тігістердің тегістігін, тігістерді өңдеудің дұрыстығын тексеріңіз.

Өнімнің ішкі бөліктері. Осы бұйым үшін конструкцияда көзделген ішкі бөлшектер мен бөлшектердің болуын, ішкі бөлшектер материалдарының сатып алу үлгісіне, оның телнұсқасына немесе келісімшарт шарты талаптарының талаптарына сәйкестігін тексереді.

Жеңіл киім түбіне дейін кесілмейді, юбка, шалбар.

Еркек көйлек. Бұл өнімдер алдымен алдыңғы жағынан, содан кейін дұрыс емес жағынан тексеріледі (1.12-сурет).

Жеңіл киім түбіне дейін кесілмейді. Өнім үстелге қойылып, алдымен бөлшектердің, тігістердің, алдыңғы жағынан, содан кейін артқы және артқы жағынан дартс жасаудың сапасы мен симметриялылығын дәйекті түрде тексереді.

Юбка. Бүйір тігістерде екі есе бүктелген юбка алдыңғы панельмен жоғары, белбеумен солға қойылады және белдікті өңдеу сапасын, дартс тігістерінің бағытының дұрыстығын және олардың ұштарында түйісу дәрежесін, жолақ пен тордағы өрнектің симметриялылығын, тігістердің тегістігін және өнімнің түбін дәйекті түрде тексереді.

Осыдан кейін юбкалар артқы панельмен жоғары, белбеумен солға бұрылып, сол ретпен тексеріледі. Содан кейін юбка бүйір тігістердің бүйірінен тексеріліп, бүйір тігістердің тегістігі, бекіткіштің өңделу сапасы және өнімнің түбінің тегістігі тексеріледі.

Шалбар. Бүктемелер бойымен бүктелген шалбар үстелге алдыңғы бүктемелермен, белбеумен солға қойылады және белбеу, белбеу, дартс, қалталар, қалталар, бүйірлік тігіс, манжет немесе шалбардың сол жақ жартысының төменгі жағы, өрнектің сәйкес келуі — торлар немесе жолақтар. Содан кейін шалбар белдікпен оңға бұрылып, өнімнің оң жартысын бірдей ретпен тексереді (1.13-сурет).

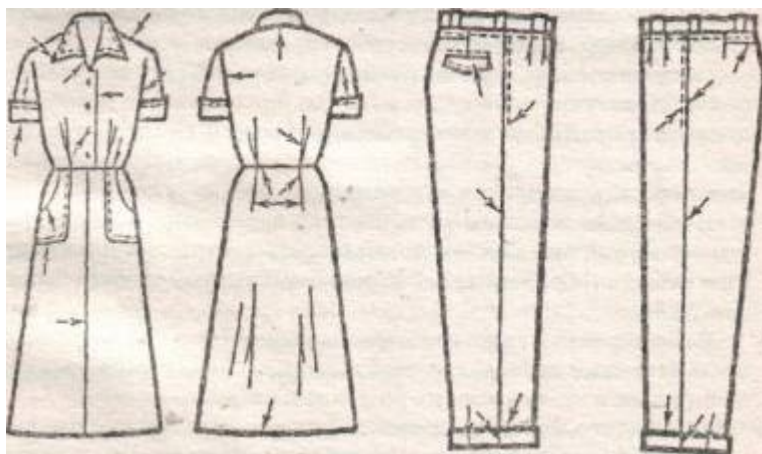

Рис. 1.12

Рис.1.13

Шалбардың оң жақ жартысын солға бұрап, қадамдық тігістерді өңдеу сапасын, сыналарды тігудің дұрыстығын, отыру тігісін өңдеуді, шалбардың манжеттері мен түбін өңдеуді тексеріңіз. Қадамдық тігістердің оң және сол жақтарын біріктіру арқылы шалбардың жартысының симметриясы, бүктемелердің үтіктелуінің дұрыстығы және ортаңғы тігісті өңдеу сапасы тексеріледі (1.14-сурет).

Содан кейін шалбар бекіткішінің өңдеу сапасы тексеріледі:

жиектердің тегістігі, әрлеу тігісінің сапасы, бекіткіштің сол және оң жақтарының ұзындығына сәйкестігі;

"найзағай" бекіткішін өңдеу сапасы;

гульфик пен беткейді өңдеудің дұрыстығы, төменгі жағындағы садақ қағаз қыстырғышының сапасы, беткейдегі түймелерді тігудің дұрыстығы және олардың гульфик ілмектеріне сәйкестігі.

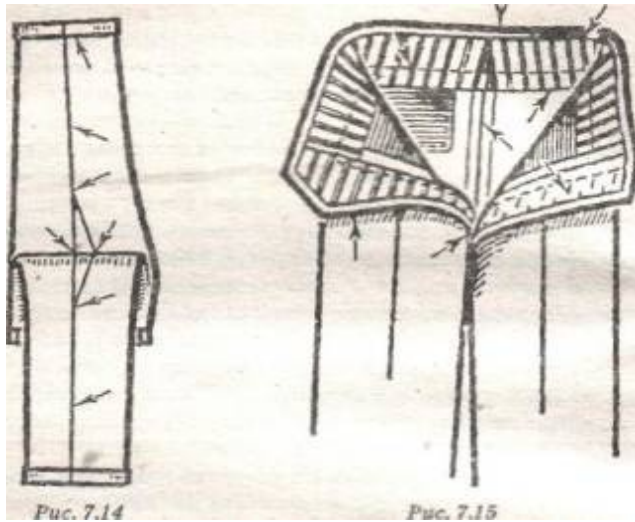
Осыдан кейін шалбардың белбеуін тігудің дұрыстығын, шалбардың белбеуін тігудің дұрыстығын, гульфик ілмектерінің таңбалау сапасын және еңістегі түймелерді тігудің сапасын, "найзағай" бекіткішінің өңдеу сапасын, гульфиктің жиегінің тегістігін, кесінділердің таңбалау сапасын, бөкселерді өңдеу тазалығын, шалбардың алдыңғы жартысының астарын, леяны, қалта қапшығын дұрыс емес жағынан тексереді (1.15-сурет)

Со жоғарғы жейдесі. Өнім келесі ретпен тексеріледі: көйлек

алдымен үстелге алдыңғы жағын жоғары қаратып, жағасын өзінен алшақ қойып, жағаның ұштарының симметриялылығы мен пішінін, жағаның ұштарының тегістігін, жағаның ұштарындағы өрнектің симметриялылығын, қамыт пен жеңдердің, жолақтардың дұрыс өңделуін, тігістердің тегістігі мен жиілігін, тігістердің тазалығын, тегістігі мен беріктігін, түймелердің бекітілуінің дұрыстығы мен беріктігін тексереді.

Осыдан кейін, көйлектің жоғарғы бөлігі өзіне қарай иіліп, артқы жағынан және қамыттың дұрыс реттелуін және қолтықтарды өңдеу сапасын, тігістердің тегістігі мен жиілігін тексереді (1.16-сурет).

Содан кейін көйлек жағамен солға қойылады және алдыңғы бекіткіштің дұрыстығын тексереді, ол үшін жоғарғы жолақ төменгі жағына қойылып, ұзындығы мен ені бойынша салыстырылады. Осыдан кейін, жағаның бағанасын екіге бүгіп, жиектерді туралап, мойынның мойынға және иық тігістерінің тегістігіне дұрыс бекітілгенін тексеріңіз (1.17-сурет).

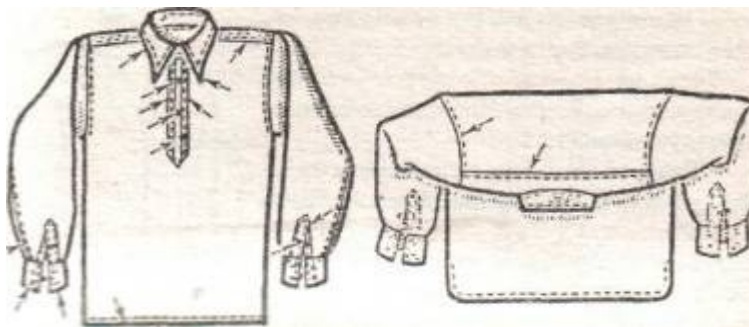

Рис. 1.16

Рис. 1.17

2.3 тігін бұйымдарының сапасының пайыздық төмендеу деңгейін анықтау

Ақаулары бар тігін бұйымдарының сапасының төмендеу деңгейін сарапшы пайызбен айқындайды.

Тігін бұйымдарының сапасының пайыздық төмендеу деңгейін анықтау кестесі индикативті болып табылады, әр жағдайда өнімнің түрін, ақаудың орналасқан жерін, оның өнімнің пайдалану қасиеттеріне әсерін, ақауды жою мүмкіндігін және т. б. ескеру қажет.

Кестеде пайдаланылмаған өнімдердің сапасының төмендеу пайызы берілген. Тозған бұйымдардың сапасының төмендеуі өнімнің сыртқы түріне және тозу дәрежесіне байланысты артады.

* Өндірістік және өндірістік емес сипаттағы ақаулар бойынша өнім сапасының төмендеу пайызы бөлек белгіленеді.

Өнімде біреуден артық ақау болған кезде САПАНЫҢ төмендеу пайызы ең үлкен ақау бойынша белгіленеді, егер өнімде екі ақау болса, ақаулардың болуы мен сипатына байланысты САПАНЫҢ төмендеу пайызы 10-30% - ға артады.

Жабық учаскелерде орналасқан ақаулар САПАНЫҢ төмендеуін анықтау кезінде олар өнімнің пайдалану қасиеттеріне әсер еткен жағдайда ғана ескеріледі. Жабық бөліктер мен бөлшектерге кию кезінде көрінбейтін бөліктер жатады:

мойынтіректер, подлацкандар, подкокеттер, төменгі тақтайшалар мен тақтайшалар;

манжеттермен, үстеме бөлшектермен және әрлеумен жабылған киімнің бір бөлігі;

жеңдердің төменгі жартысының жоғарғы бөлігінің үштен бірі (қолтық сызығынан);

подзорье, ішкі жиектеу және қапшық қалталар, белдіктер;

бүктемелердің көрінбейтін бөліктері;

бұйымдардың, жеңдердің, шлицтердің, бұрамалардың түбін бүгу;

гүлфик, беткей;

төменгі жағынан шалбар немесе юбка киіп киюге арналған Жоғарғы жейделердің немесе блузкалардың төменгі бөлігі: жейделерде-30 см, блузкаларда — 20 см.

төсеу;

жеңдер, шалбар және юбка төсеу;

лапельдер, парақшалар, клястиктер, манжеттер, гульфика белдіктері және шалбардың беткейлері.

* Жиынтықтардағы бұйымдар сапасының төмендеуін анықтаған кезде САПАНЫҢ төмендеу пайызы алдымен ақаулары бар бұйымдарға белгіленеді, содан кейін бүкіл жиынтыққа қайта есептеледі. Қайта есептеу классикалық модель жиынтығы өнімдерінің құнының келесі шамамен арақатынасына сүйене отырып жүзеге асырылады:

екі заттан тұратын ерлер костюмі: костюм құнының 60% — ы блейзер, 40% — ы шалбар%

үш бөліктен тұратын еркек костюм:

блейзер-костюм құнының 50%, көкірекше-15% — " — шалбар-35%

—көйлек-костюм әйелдер шалбар жиынтығы:

куртка-костюм көйлек құнының 60%, юбка (шалбар) - 40%

3. Таңбалау, орау, тасымалдау және сақтау ережесі

Таңбалау. Тігін бұйымдарын картоннан, қалың қағаздан жасалған тауарлық жапсырманы бекіту немесе жапсырманы өнімге тікелей өшпейтін бояумен жағу арқылы таңбалайды. Сыртқы және жеңіл киім бұйымдарына, сыртқы жейделерге, тауар таңбасынан басқа, тауар белгісі бейнеленген мата таспасы тігіледі. Құрамында химиялық талшықтары бар материалдардан жасалған бұйымдар үшін, сондай-ақ мата таспасында желім және тоқыма емес материалдарды пайдалана отырып, жуу, үтіктеу және химиялық тазалау кезінде бұйымдарға күтім жасау тәсілдерінің шартты белгілері (нышандары) көрсетіледі. Сондай-ақ, мұндай өнімдерге жадынамалар-пайдалану кезінде оларға күтім жасау жөніндегі нұсқаулықтар қоса беріледі.

Мақта-қағаз төсеміндегі сыртқы киімге тараптардың келісімі бойынша дайындаушы кәсіпорынның атауы және оның орналасқан жері көрсетілген тауар белгісі бейнеленген мөртабан (астарға) қойылады.

Ерлер мен әйелдердің сыртқы киімдеріне, әйелдер жеңіл киімдеріне арналған тауар жапсырмасында мынадай деректемелер белгіленеді: тауар белгісі, дайындаушы кәсіпорынның атауы мен орналасқан жері, бұйымның атауы, стандарттың белгіленуі, бұйымның артикулы, Модель нөмірі, бұйымның өлшемдік көрсеткіштері, үстіңгі материал артикулы, сорты, шығарылған күні (айы, жылы). Сонымен қатар, жапсырмалар 1-ші сорттың бағасын, әрлеу сыйлықақысын, әрлеу тобын, жеңілдік пен бөлшек сауда бағасын көрсетеді. Қалған бұйымдар үшін бұйым артикулының орнына преysкурант бойынша нөмір көрсетіледі.

Белгіленген тәртіппен мемлекеттік сапа белгісі берілген бұйымдарға арналған тауар жапсырмасында реквизиттердің орнына-сорт және 1-ші сорттың бағасы - жапсырмада мемлекеттік сапа белгісі бейнеленеді. Сапа белгісі бар тігін бұйымдарына тауар таңбасымен қатар мемлекеттік сапа белгісі бейнеленген салпыншақ бекітіледі.

Тігудің жоғары сапалы бұйымдарына ілінген жапсырманың алдыңғы жағына таңбалау кезінде ВК әріптері бар мөртабан қойылады.

Жапсырманың артқы жағында сапаны тексергеннен және сортты анықтағаннан кейін дайындаушы кәсіпорынның бақылаушысының мөрі қойылады, онда бақылаушының нөмірі мен өнімнің сорты болады (1-ші сорттың бұйымдары үшін шаршы пішінді мөртабан, 2-ші сорттың бұйымдары үшін-дөңгелек).

Қандай да бір бұйымды жиынтықтан немесе үлбірлік аспаптан төмендетілген сортқа ауыстырған жағдайда, бақылаушы таңбасының жанындағы жапсырманың артқы жағында сортты көрсете отырып, мөртабан және жиынтықтың немесе үлбірлік аспаптың төмендетілген сортқа ауыстырылған бөлігінен жеңілдіктер қойылады. Жиынтықтың бір бөлігін төмендетілген сортқа ауыстырған кезде (мысалы, 1-ші сортты пиджак, 2-ші сортты шалбар) барлығы

жинақ азаяды. Аң терісін төмендетілген сортқа ауыстырған кезде барлық өнім төмендетілмейді. Жеңілдіктер жиынтықтың бір бөлігі мен жүннен жасалған аспаптың құнынан ғана белгіленеді, олар төмендетілген сортқа ауыстырылады.

Сонымен қатар, жапсырманың алдыңғы жағында жаңадан орнатылған сорт пен өнімнің бағасы көрсетіледі.

Жаңа туған нәрестелерге арналған бумаларға, қораптарға, киім жиынтықтарына қаптамаға кіретін барлық бұйымдардың атауы мен санын қосымша көрсете отырып, әрбір бұйымдағыдай белгілері бар жапсырмалар ілінеді немесе жапсырылады.

Стандарттардың немесе шарттың талаптарын бұза отырып жасалған тігін бұйымдарын таңбалау тиісінше таңбаланбаған болып есептеледі. Мысалы, таңбалаудың бір немесе бірнеше деректемелерінің болмауы, таңбаның бұлыңғырлығы, жапсырманы басып шығарудың орнына сиямен толтыру және т. б.

Қаптама. Қаптама тігін бұйымдарын зақымданудан сақтайды, сатып алушыларға өнімнің тұтынушылық қасиеттері туралы хабарлайды, сауда операциялары мен тауарды сатып алуға кететін уақытты қысқартады және т.б. тігін бұйымдарын ораудың екі түрі бар: Бастапқы және қайталама.

Бастапқы қаптамаға бұйымдарды" қалың қағазға оралған " картон қораптарға және бумаларға орау, екіншісіне— тасымалдауға арналған контейнерлерге (жәшіктерге, бумаларға, контейнерлерге) бастапқы қаптамасы жоқ қораптар мен бумаларды немесе бұйымдарды орау кіреді. Қаптаманың алдында өнімдер стандарттардың талаптарына сәйкес бүктеледі.

Картон қораптарға көйлектер, пальто көйлектер, костюм көйлектер, халаттар, сарафандар, жібек маталардан жасалған блузкалар мен юбкалар, көйлектер, костюм көйлектер және қымбат жүн маталардан жасалған пальто көйлектер; жібек және мақта матадан (поплин, тафта, Репс, зефир және т. б.) маталардан жасалған жоғарғы жейделер; гарнитуралар, жібек маталардан жасалған әйелдер түнгі және күндізгі комбинациялары, жейделері; манишкалар; жағалар; жаңа туған нәрестелерге арналған іш киім жиынтықтары; картон қораптарға орау алдында крахмалданған кірістірілген жейделер әрқайсысын жеке көркем безендірілген полиэтилен немесе целлофан пакетке салып, содан кейін қораптарға салады.

Бумаларға плащтар, астары жоқ костюмдер, спорттық костюмдер, Курткалар, жалғыз шалбар, спорттық шалбар; көйлектер, пальто көйлектер, костюм көйлектер, халаттар, сарафандар, блузкалар, юбкалар, әйелдер мен қыздарға арналған алжапқыштар (қораптарға оралатын бұйымдардан басқа); шомылу костюмдері; жоғарғы жейделер (қорапқа салатындардан басқа), әйелдер мен қыздарға арналған мақта-матадан тігілген төменгі жейделер, кальсондар, гарнитуралар, комбинациялар мен күндізгі және түнгі жейделер; пижамалар, іш киімдер, бүлдіршіндер мен жаңа туған нәрестелерге арналған бұйымдар; төсек-орын және арнайы киім.

Плащтар мен арнайы киімдерден басқа барлық бұйымдары бар бумалар қалың қағазға оралады және соңғы жағында немесе крест тәрізді екі жерде таңылады. Өнімнің түріне байланысты ұштары екі жағынан (костюмдер, Курткалар, шалбар, көйлектер және т.б.), бір жағынан (жейделер, кальсондар, шомылу костюмдері, алжапқыштар және т. б.) ашылуы немесе конвертпен жабылуы мүмкін (блузкалар, жейделер, жейделер және т. б.). Конвертпен тығыздалған ұштары бар бумалар крест тәрізді таңылады, жапсырмалармен жабыстырылады және буып—түюшінің мөртабаны қойылады (мөртабанның бір бөлігі жапсырмаларда, екіншісі орау қағазында орналасуы керек).

Қораптар мен пакеттердегі орау әдістері мен өнімдердің саны стандартты белгілейді, бірақ олар жеткізушінің тұтынушымен келісімі бойынша өзгертілуі мүмкін.

Жоғарыда көрсетілмеген басқа өнімдерде бастапқы қаптама жоқ.

Стандарттардың немесе шарттың талаптарына сәйкес келмейтін бұйымдарды орау тиісінше орау болып саналмайды.

Тасымалдау. Жергілікті тасымалдау кезінде мақта-матадан басқа барлық маталар мен материалдардан жасалған пальто мен жартылай пальто, жүн және жібек маталардан жасалған жадағай, жүн маталардан жасалған курткалар мен күртешелер, барлық маталар мен материалдардан жасалған костюмдер арнайы жабдықталған фургондар мен автомашиналарда кронштейндерде тасымалданады. Жаппай жеткізу кезінде тігін бұйымдары презентациясын жоғалтады (мыжылған, кірленген және т.б.). Жаппай тасымалдау кезінде өнімдерде пайда болатын ақауларды көбінесе жою мүмкін емес, өйткені сауда ұйымдары

тігін өнеркәсібінде қолданылатын арнайы үтіктер мен үтіктеу престері бар. Пальто, курткалар, курткалар жаппай жеткізілген кезде олардың бүйірлері деформацияланады, бұзылады, бүгіледі. Бұл ақауларды әдеттегі үтіктеу арқылы жою мүмкін емес. Жергілікті тасымалдау кезінде пальто, жартылай пальто, курткалар, мақта матадан жасалған күртешелер, бұйымдары бар бумалар жұмсақ ыдысқа (көрпелер, қаптар) оралған түрде тасымалданады.

Автокөлікпен, темір жолмен, өзен және теңіз жолдарымен қаладан тыс тасымалдау кезінде сыртқы және жеңіл киімдердің барлық бұйымдары мен қораптар мен бумаларға оралған бұйымдар қайталама қаптамада (тақтай, фанера, картон жәшіктерде) тасымалданады. Қаптамасы жоқ бұйымдарды жәшіктерге салу кезінде ішіндегі жәшіктер барлық жағынан қағазбен қапталған.

Контейнерлік тасымалдау кезінде бұйымдар контейнерге бастапқы қаптамада салынады.

Контейнерлерде тасымалдау кезінде пленкамен қапталған Нейлон маталарынан жасалған жібек жадағайлар мен жадағайлар қораптарға немесе жұмсақ ыдыстарға, жүн жамылғылары—бес бұйымнан тұратын бумаларға салынады. Бастапқы қаптамасы жоқ барлық басқа бұйымдар қабырғалары мен үстіңгі жағы түссіз қағазбен, полиэтилен пленкамен, полиэтилен пленкамен дубляждалған қағазбен қапталған контейнерге орналастырылады.

Жәшіктерге оралған бұйымдар контейнерлерде оның ішкі беттерін төсемей тасымалданады.

Қолданыстағы ережелерге сәйкес тігін бұйымдары контейнерлерде контейнерлерде, бастапқы қаптамада немесе жеңіл ыдыста тасымалданса да, жеткізушіден (жөнелтушіден) көлік ұйымының немесе алушының кінәсі болмаған кезде тасымалдау кезінде бұйымдардың сапасы нашарлаған (бүлінген, бүлінген және т.б.) жағдайда жауапкершілік алынбайды.

Сақтау. Тігін бұйымдарын сақтау олардың тұтынушылық құндылығын сақтаудың және бүліну мен зақымданудың алдын алудың жолы бар. Тігін бұйымдары құрғақ, жақсы желдетілетін, қыста жылытылатын қоймаларда сақталады. Киім сақталатын қоймаларда жылдың кез келген уақытында 10-18° С аспайтын тұрақты температура және ауаның салыстырмалы ылғалдылығы 60-70% сақталады. Ауаның салыстырмалы ылғалдылығы 70 дан жоғары%

тігін бұйымдарының сапасына теріс әсер етеді, өйткені зең мен микробтардың дамуына қолайлы жағдайлар жасалады. Нәтижесінде өнімдерде әртүрлі түстердің дақтары пайда болады, материалдардың түсі өзгереді және т. б. тігін бұйымдарын тым құрғақ бөлмелерде сақтау да жағымсыз, өйткені киім шамадан тыс кебеді, қатты және тіпті сынғыш болады; бұйымдардың деформациясы жиі кездеседі,

Пальто, жартылай пальто, жадағай, курткалар, Курткалар, костюмдер, Көйлектер шкафтар мен кронштейндердегі ілулі күйде сақталады. Бұл өнімдерді ұзақ уақыт сақтаған кезде оларға қақпақтар қойылады.

Бұйымдардың қалған түрлері бастапқы қаптамада (жеке қаптамада, қораптарда, бумаларда), бастапқы қаптамасы жоқ бұйымдар— стектерде немесе шкаф сөрелеріндегі бумаларда, жабық сөрелерде, қатты ыдыста сақталады; бұйымдар перделермен, жамылғылармен жабылады.

Тігін бұйымдарын еденде немесе үйіндіде, ең болмағанда сөрелерде сақтау, тыйым салынады. Бұйымдар жылу жүйелерінен 1 м-ден, қабырғалар мен еденнен 0,2 м-ден және электр шамдарынан 0,5 м-ден жақын емес қашықтықта орналастырылады.

4. Тігін бұйымдарын сараптау

4.1 тігін бұйымдарын сараптау кезінде пайдаланылатын негізгі нормативтік құжаттаманың тізбесі

1.10. Мемлекеттік және ведомстволық сапаны бақылау және қадағалау
Бұйымдардың сапасына мемлекеттік бақылау мен қадағалауды (АК және Н) жүзеге асыратын негізгі ұйымдар:

Ресей Федерациясының Мемлекеттік стандарты;

РФ мемсанэпидқадағалау;

Госторгинспекция;

Ресей Федерациясының Мемлекеттік Кеден комитеті;

Ресей Федерациясының мемлекеттік ветеринарлық инспекциясы;

Ресей Федерациясының росгосхлебинспекциясы;

өсімдіктердің карантиндік қызметі және т. б.

Ресей Федерациясының Мемлекеттік стандарты Азаматтық кодексті және Н-ны қызметтің барлық салаларында жүзеге асырады, онда міндетті талаптарды қамтитын стандарттар қолданылады, егер бұзылған жағдайда стандарттарды қадағалау жөніндегі мемлекеттік инспектор белгіленген нысандағы актіні жасайды, соның негізінде айыппұл салу туралы қаулы жазылады.

МК және Н стандарттау жөніндегі қағидалармен (50.1.003 даңғылы) және ұсынымдармен (50.1.005 Ж.Т.; 50.1.006 Ж. Т.; 50.1.013 Ж. Т.) реттеледі.

Ресейде Азаматтық кодекс пен Азаматтық кодекстің өкілеттіктері нақты өкілеттіктері бар көптеген ведомстволарға ие, ал жаңа экономикалық құрылымдарды қолдау жөніндегі мемлекеттік монополияға қарсы комитет олардың өзара іс-қимылын үйлестіреді.

Азық-түлік сапасын бақылау Ресей Федерациясының "тұтынушылардың құқықтарын қорғау туралы"Заңына сәйкес қоғамдық деңгейде жүзеге асырылуы керек. Тұтынушылардың құқықтарын қорғау жөніндегі ұйымдар өңірлік, облыстық және жергілікті әкімшіліктер деңгейінде, сондай-ақ МК және Н басқармалары жанындағы бөлімдерде жұмыс істейді.. 1992 жылы ТМД елдері стандарттау саласында келісілген саясатты жүргізу туралы құжаттарға қол қойды, ал қазіргі ГОСТ мемлекетаралық, ал бұрынғы КСРО — ның эталондық базасы бірлескен игілік деп танылды. Сондай - ақ, негізгі жұмыс органы (Техникалық хатшылық) Минскіде орналасқан стандарттау, метро-логия және сертификаттау жөніндегі Мемлекетаралық Кеңес (МГС) құрылды.

МГС мүшелері ТМД-ның 12 елін стандарттау жөніндегі ұлттық органдар болып табылады. Мемлекетаралық стандарттар мен оларға өзгерістер МГС шешімі бойынша қабылданады, оның отырыстары жылына екі рет өткізіледі.

ИСО Халықаралық стандарттау ұйымы МГС-ті халықаралық аймақтық стандарттау ұйымы ретінде таныды, бұл Достастық елдерінің ДСҰ-ға кіруіне ықпал етеді.

Стандарттау саласындағы ғылыми-техникалық ынтымақтастықтың негізгі міндеті халықаралық, ұлттық және өңірлік сапа жүйелерінің іс-әрекеттерін үйлестіру, яғни әлемдік деңгейде өнім сапасы мен оның бәсекеге қабілеттілігін арттыру мақсатында үйлестіру болып табылады.

Осы мақсатта ИСО стандарттау жөніндегі халықаралық ұйым Ресейде талаптары қабылданған ұйымдардың сапа жүйелері бойынша 9000 сериялы стандарттарды әзірледі және жариялады.

МЭК, ЕЭК, СЕН стандарттау жөніндегі халықаралық ұйымдар да әлемдік саудадағы кедергілерді еңсеру жолында стандарттауда жоғары табыстарға қол жеткізді.

Өнімдерге арналған халықаралық стандарттарды әзірлеу кезінде сынақтардың бірыңғай әдістерін, сондай-ақ терминологияға, сақтауға және тасымалдауға қойылатын талаптарды белгілеуге баса назар аударылады, онсыз өндіруші мен тұтынушының өзара түсіністігі мүмкін емес.

Стандарттау саласындағы халықаралық ынтымақтастық тұтынушының үмітін қанағаттандыратын өнімнің жоғары сапасын және оның бағасының ұсынылған сапаға сәйкестігін қамтамасыз етуге қызмет етеді..

МЕМСТ 4103-82 Тігін бұйымдары. Сапаны бақылау әдістері.

ГОСТ 10581-91 тігін және тоқылған бұйымдар. Таңбалау. Орау және сақтау.

ГОСТ 12566-88 тұрмыстық мақсаттағы тігін бұйымдары. Сұрыптылықты анықтау.

ГОСТ 16504-81 өнім сапасын сынау және бақылау. Негізгі терминдер мен анықтамалар.

ГОСТ 16958-71 тоқыма бұйымдары. Күтім белгілері.

ГОСТ 17037-85 тігін және тоқылған бұйымдар. Терминдер мен анықтамалар.

ГОСТ 20521 -75 Тігін өндірісінің технологиясы. Терминдер мен анықтамалар.

ГОСТ 20566-75 тоқыма маталар мен дана бұйымдар. Қабылдау ережелері және сынама алу әдісі.

ГОСТ 22977-89 тігін бұйымдарының бөлшектері. Терминдер мен анықтамалар.

ГОСТ 24103-80 Тігін бұйымдары. Ақаулардың терминдері мен анықтамалары.

ГОСТ 26623-85 тоқыма материалдары мен бұйымдары. Шикізат құрамы бойынша белгілер.

Импорттық тігін бұйымдарына сараптама жүргізу әдістемесі. КСРО Сауда-өнеркәсіп палатасы. Тауар сараптамалары басқармасы. М.. 1978.

Қосымшада тігін тауарларын қабылдау кезінде басшылыққа алынуы керек қолданыстағы халықаралық Госттардың тізімі берілген.

4.2 тігін бұйымдарының сапасына сараптама жүргізу

Тігін бұйымдарына сараптама тапсырыс беруші қойған міндетке сәйкес жүргізіледі.

Басында сарапшы сараптамаға ұсынылған тауар партиясымен жалпы танысуды жүргізеді:

ілеспе құжаттардың болуын тексереді;

партияның ұсынылған құжаттарға тиесілігін белгілейді;

—тауарларды сақтау және сақтау шарттарымен, бұйымдарды орау, таңбалау жағдайымен танысады;

- өнімдердің ассортиментін, санын, мақалалар, модельдер және т. б. бойынша сұрыптауды нақтылайды.

Партиямен танысу нәтижелері негізінде сарапшы алдына қойылған міндеттерді орындау мүмкіндігі туралы шешім қабылдайды.

Қойылған міндеттерді орындау мүмкін болмаған жағдайда сарапшы оны сараптамаға тапсырыс берушімен түзетеді және сараптама жүргізуге өтінім берген сараптама ұйымы бөлімшесінің басшылығымен келіседі.

Сараптама жүргізудің келесі кезеңі тауардың сапасын тексеру әдісін таңдау болып табылады:

органолептикалық,

өлшеу,

- Зертханалық сынақ әдістері. Егер сатып алу-сату экспорттық-импорттық келісімшартының талаптарында өзгеше көзделмесе, сарапшы тауардың сапасын тексеру әдісін МЕМСТ 4103-82 ережелеріне сәйкес айқындайды.

Әрі қарай, сарапшы тігін бұйымдарын тікелей тексереді. Тексеруді көлденең беті бар үстелде жақсы жарықтандырылған бөлмеде жүргізу ұсынылады. Сонымен қатар, манекендерде бүйірлері бар және түбіне дейін жабылатын бұйымдардың сапасы (пальто, жартылай пальто, курткалар, курткалар және басқа да осыған ұқсас бұйымдар) бақыланады.

Бұйымдарды сызықтық өлшеуді, тігістердің жиілігін және сыртқы түріндегі ақаулардың мөлшерін жүргізу үшін сарапшы бүктелмейтін өлшеу сызғышын, рулетканы, 1 мм бөлу бағасы бар үшбұрышты, тоқыма үлкейткішті, транспортірді, сантиметр немесе миллиметрлік бөлімдері бар жұмсақ метрді қолданады.

Әрбір өнімді дәйектілікпен толығымен тексеру қажет. Егер өнім ұсынылған үлгіге немесе оның телнұсқасына сәйкес тексерілсе, онда ол үлгіге немесе оның телнұсқасына модель, үстіңгі және астар материалы, технологиялық өңдеу, конструкция, әрлеу және фурнитура бойынша толық сәйкес келуі тиіс.

Үлгі немесе оның телнұсқасы болмаған жағдайда, сарапшы анықталған ақауларды анықтайды, олардың сипатын, шығу тегін, тиісті нормативтік, техникалық құжаттаманың талаптарын басшылыққа ала отырып, тауардың сапасына әсерін көрсетеді.

4.3 тігін бұйымдарының үлгісін анықтау сараптамасының ерекшеліктері

Бұйымның моделін айқындау бұйымды сыртқы түрі бойынша сатып алынған тауардың үлгісімен немесе оның телнұсқасымен салыстыру арқылы жүргізіледі. Бұл жағдайда өнім силуэтке, құрылымға толық сәйкес келуі керек,

өңдеу, әрлеу ерекшеліктері, ішкі бөлшектердің, үлгінің фурнитурасының болуы және сәйкестігі. Содан кейін сараптама актісі жасалады.

Сатып алынған тауардың үлгісі болмаған кезде модельге сәйкестік келісімшарт талаптарына қоса берілген сипаттама немесе альбом-каталогтар бойынша белгіленеді.

4.4 тігін бұйымының мөлшері мен өсуін анықтау сараптамасын жүргізу ерекшеліктері

Өнімнің мөлшерін анықтау Өнімнің өлшемдік белгілерін анықтайтын негізгі параметрлерді өлшеу нәтижелері негізінде жүзеге асырылады, содан кейін өлшеу нәтижелері келісімшарт шарты немесе нормативтік құжаттама талаптарының тиісті деректерімен салыстырылады.

Өлшемін көрсете отырып таңбалануы жоқ тауар партиясынан бірлік бұйымдар не жиынтықты құрайтын заттарда өлшемдері әртүрлі таңбалануы бар жиынтықтар ұсынылған жағдайда, келісімшартта талап етілетін көрсеткіштер болмаған кезде мөлшерді айқындау осы өлшемдерді дұрыс таңбалануы бар тауардың осы партиясының ұқсас бұйымдарының өлшеу нәтижелерімен салыстыру жолымен жүргізіледі, яғни. жиынтықта бірдей көрсеткіштер бақылау және тауар жапсырмасында, ал жиынтықтарда — жиынтықты құрайтын заттардағы өлшемнің бірдей таңбалануы. Өнімнің мөлшері мен өсуін анықтайтын негізгі өлшеу орындары:

Өлшемі:

сыртқы киім - бұйымның ені ойықтың тереңдігі деңгейінде; сөренің ені тар жерде, арқасының ені тар жерде;

юбкалар-бел мен жамбас сызығының ені;

шалбар-жартылай белдіктің ұзындығы;

жейделер-мойынның ұзындығы және қолтық тереңдігі деңгейіндегі өнімнің ені.

Өсу;

сыртқы киім — Арқа мен жеңнің ұзындығы (ұзын);

юбка - артқы панельдің ортасының ұзындығы; шалбар-бүйірлік тігістің ұзындығы;

жейделер-Арқаның ұзындығы және жеңнің ұзындығы (ұзын).

4.5 тігін бұйымдарына сараптама нәтижелерін ресімдеу

Тігін бұйымдарының кез келген сараптамасының нәтижелері актімен ресімделеді. Сараптама актісі сараптама ұйымдарының тауарларға сараптама жүргізу тәртібі туралы Нұсқаулықтың талаптарына сәйкес бірыңғай нысандағы бланкілерде жасалады. Актіні жасаудың негізгі деректері сарапшының сараптама процесінде жасаған жазбалары болып табылады. Олар актінің тиісті бөліктеріне тиісті түрде ресімделуі және жазылуы тиіс.

Төменде ерекше күрделі сараптамаларды жүргізу кезінде актілерді ресімдеу бойынша бірнеше ұсыныстар берілген.

Сарапшы өндірістік ақаулары, механикалық әсерлерден ақаулары бар бұйымдар мен ақаулары жоқ бұйымдардың бір бөлігін тапқан тауар партиясын сараптау нәтижелерін ресімдеу кезінде сарапшы: өндірістік ақаулары бар бұйымдардың санын (әрқайсысы жеке-жеке); механикалық зақымдануы бар бұйымдардың санын және сапалы деп танылған бұйымдардың санын көрсетеді. Бұл ретте механикалық әсерден болатын ақауларды және топтық, жеке қаптаманың жай-күйін егжей-тегжейлі сипаттау міндетті болып табылады.

Тапсырманы орындау кезінде-түскен тауар түрінің сатып алу-сату шартында көрсетілгенге сәйкестігін белгілеу, актідегі сарапшы нақты келіп түскен тауардың толық сипаттамасын (түрі, атауы, пайдаланылған үстіңгі және астар материалдары, конструкциясы, дайындау технологиясы), тауардағы және қаптамадағы таңбалау деректерін, ілеспе құжаттарда көрсетілген тауар туралы мәліметтерді беруге тиіс. Актідегі мәліметтер жиынтығы бойынша өнім берушінің нақты жеткізілген тауардың түрі мен атауына қатысты келісімшарт талаптарын орындауы туралы қорытынды жасайды.

* Актіде тиісті сақтау жағдайларына байланысты қоймада бүлінген тауардың сапасын сараптау нәтижелері бойынша сарапшы тауардың жай-күйін егжей-тегжейлі сипаттайды, ақауларға сипаттама береді, олардың сапаға әсер ету дәрежесін көрсетеді, қойманы және сақтау шарттарын (ылғалдылық, температура) егжей-тегжейлі сипаттайды. Осы мәліметтерге сүйене отырып, ол тауарға зиян келтірген себептер туралы қорытынды жасайды.

Сатып алушы қайтарған бұйымға сараптама жүргізу кезінде актідегі сарапшы тұтастай алғанда бұйымның жай-күйін, барлығын көрсетеді; анықталған өндірістік ақаулар (материал, әрлеу және т.б.) және абайсызда немесе қарқынды тозу нәтижесінде пайда болған ақаулар (деформация, дақтар, сызаттар, ластану, сызықтардың бұзылуы, материал және т. б.).

Егер тігін бұйымдарының сапасын тексеру физика-механикалық және химиялық көрсеткіштер бойынша зертханалық сынақтарды пайдалана отырып жүргізілсе, қолжазба данасына үлгілерді іріктеу актісі және тәуелсіз зертхананың сынақ хаттамасы қоса беріледі, бұл туралы сараптама актісінде сарапшы тиісті жазба жасайды.

ТІГІН БҰЙЫМДАРЫНЫҢ АҚАУЛАРЫ.

ДИЗАЙН ЖӘНЕ ТІГУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ АҚАУЛАРЫ (ӨНДІРІСТІК СИПАТТАҒЫ АҚАУЛАР.)

Жағасы, бүйірлері, лапельдері.

1.Үстіңгі жаға немесе лапель тартылған немесе қажетсіз бекітілген.

Сыртқы белгілері: босаңсу, керілу, жоғарғы жағаның немесе лапельдің қисаюы; жағаның, лапельдің ұштары өнімге жабыспайды, бірақ бүгіледі.

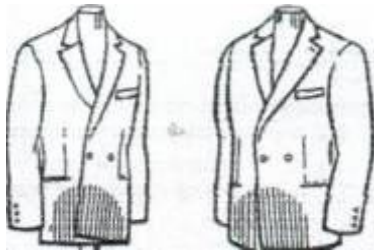
Өнімнің мойны созылған немесе шамадан тыс отырғызылған. Сыртқы белгілері: жаға мойыннан артта қалады немесе мойынға қажетсіз жабысады.

Жағаның кетуі артқы жағындағы мойын тігісін жаппайды. Сыртқы белгілері: өскін сызығында мойынға жағаны тігу тігісі көрінеді.

Жағаның, лапельдің ені немесе пішіні әртүрлі. Сыртқы белгілері: өнімнің жағасының, оң және сол жақтарының лапельдерінің ұштары ені немесе пішіні бойынша бірдей емес.

Мойынның тігісі бойымен жағаның қисаюы.

Сыртқы белгілері: жағаның бүйірлерінің артқы жағының ортасынан немесе иық тігістерінен әр түрлі ұзындығы; өнімнің оң және сол жақтарының жағасының ұштары асимметриялы орналасқан.

сурет 1.18.

6.Жағаның немесе лапельдің шетінің, бүйірінің қисаюы (1.18-сурет).

Сыртқы белгілері: жағаның кетуі, лапельдердің шеттері, бүйірлері құрылымдық сызықтан ауытқуларға ие.

Өнімнің оң және сол жақтарының жағасы мен лапельдерінің ұштары арасындағы әр түрлі қашықтық. Сыртқы белгілері: бұйымның оң және сол жақтарының жағалары мен лапельдерінің (ерітіндінің бұрышы) ұштары арасындағы қашықтық тең емес.

Раскеп тігісінің қисаюы. Сыртқы белгілері: раскеп тігісінің құрылымдық сызықтан ауытқуы (жиектің бұрышынан лапельдің иілуіне дейін).

Төменгі жағаның немесе подлацканның шеті алдыңғы жағынан көрінеді.

Сыртқы белгілері: жағаның немесе лапельдің ұшып кетуінің шетінде төменгі жаға немесе бүйір жиегі көрінеді.

10. Жағаның ұштарында, лапельдердің немесе бүйірлердің шеттерінде торға немесе жолаққа материал үлгісінің сәйкес келмеуі.

Сыртқы белгілері: жағаның, лапельдердің және бүйірлердің оң және сол жақтарының материалының сызбасы асимметриялы түрде орналасқан.

Сөрелер, артқы жағы.

11. Сөрелердің алшақтығы немесе бір сөренің екіншісіне шамадан тыс кіруі.

Сыртқы белгілері: төмендегі сөрелер бір-бірінен алшақтайды немесе бір-біріне қажетсіз енеді (1.19 а, б-сурет).

Бір борт ұзындығының екіншісінен ауытқуы. Сыртқы белгілері: өнімнің оң және сол жақтары әртүрлі ұзындықтарға ие.

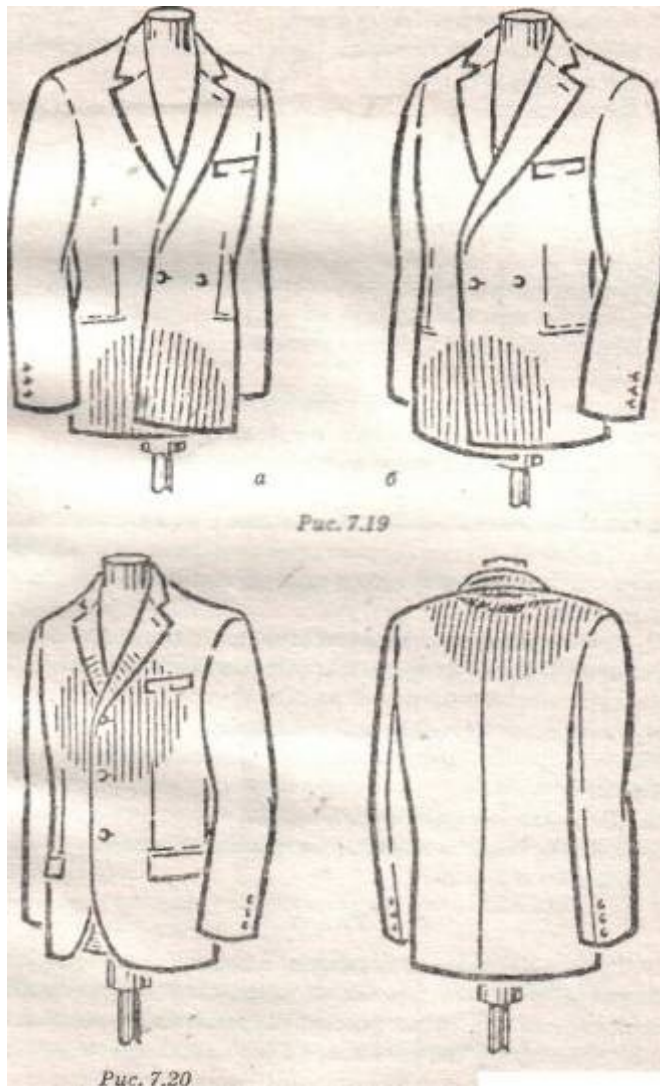
Лапельдің бүгілу сызығы бұзылған.

Сыртқы белгілері: лапельдің иілу сызығы модельмен анықталған құрылымдық сызықтың үстінде немесе астында ерікті түрде салынады (1.20-сурет).

14. Алдыңғы немесе артқы материалдың қисаюы. Сыртқы белгілері: Негізгі және тоқылған жіптер перпендикуляр емес; жеңдердің әртүрлі тереңдігі

15. Spnnsp жоғарғы бөлігіндегі материалдың қыртыстары.

Сыртқы белгілері: өскін аймағындағы артқы жағындағы көлденең қатпарлар (1.21-сурет).

Сурет. 1.21

Сөрелердің жоғарғы жағындағы немесе иық тігістерінің бойындағы бос материал. Сыртқы белгілері: ұсақ қатпарлар, өнімнің жоғарғы жағындағы әжімдер.

Иық тігістерінің әртүрлі ұзындығы. Сыртқы белгілері: өнімнің оң және сол жағындағы иық тігістерінің ұзындығы әртүрлі.

Бекіткіштің, әрлеу жолағының алдыңғы ортасынанмещысуы. Сыртқы белгілері: сөре бекіткіші немесе әрлеу жолағы алдыңғы жағының ортасында емес.

Дарттардың асимметриялық орналасуы. Сыртқы белгілері: өнімнің оң және сол жақтарының дартс ортасынан бірдей емес қашықтықта орналасқан.

Дартс соңында қатпарлар немесе төмпешіктер. Сыртқы белгілері: дартс ұштарында Бос Материал немесе үтіктелген қатпарлар бар.

Артқы және сөренің ортаңғы тігісіндегі торға немесе жолаққа сәйкес келмейтін өрнек. Сыртқы белгілері: оң және сол жақ жартылардың суреті асимметриялы түрде орналасқан.

Артқы сплайнның бүйірлерінің алшақтығы немесе бір жақтың екінші жағына шамадан тыс кіруі (өндірістік сипаттағы ақау). Сыртқы белгілері: артқы сплайн жақтары бір-бірінен алшақтайды немесе қажетсіз бір-біріне енеді.

Сплайнның жоғарғы жағының жиегінің қисаюы. Сыртқы белгілері: артқы сплайнның жоғарғы жағының шеті құрылымдық сызықтан ауытқуы бар.

24.Артқы сплайн жақтарының әртүрлі ұзындығы. Сыртқы белгілері: сплайнның жоғарғы жағы төменгі жағынан қысқа немесе ұзын.

25.Өнімнің төменгі жиегінің қисаюы. Сыртқы белгілері: өнімнің төменгі сызығында құрылымдық сызықтан ауытқу бар.

Жеңдер

26.Жеңдер артқа немесе алға қарай бұралған. Сыртқы белгілері: жеңдер бүйірлік қалтаға кіреберістің үштен екісін жаппайды немесе иілу сызығы алдыңғы жағына параллель емес (1.22 А, б, в-сурет).

Жеңді тігу тігісінің қисаюы. Сыртқы белгілері: жеңнің қолтық тігісі құрылымдық сызықтан ауытқуы бар

Қолтық тігісі бойынша жеңдерді отырғызудың біркелкі таралмауы. Сыртқы белгілері: ойықтардың тігісінде босаңсу, әжімдер, жинақтар бар.

Жеңдердің әртүрлі тереңдігі. Сыртқы белгілері: жеңнің бір қолтығы екіншісінен үлкен немесе кішірек; алдыңғы немесе артқы материалдың қисаюы.

Жеңдерді дұрыс жинамау. Сыртқы белгілері: бұйымның қолтықтарына немесе екі оң жаққа немесе екі сол жақ жеңге; жеңдердің кесінділері шатастырылған — оң жақ жең сол жақ қолтыққа немесе керісінше.

31.Тұтас кесілген жеңнің немесе раглан жеңінің ортаңғы тігісіндегі кыртыстар. Сыртқы белгілері: жеңнің ортаңғы тігісіндегі көлденең және Қиғаш қатпарлар (1.22 а, б-сурет).

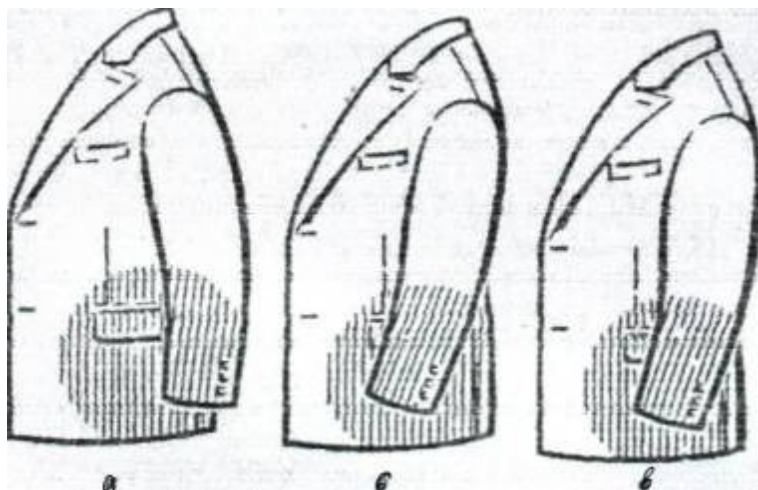

Рис. 1.22

32.Жең төсемінің қисаюы. Сыртқы белгілері: жең жоғарғы материалының деформациясы.

33.Жеңдердің ұзындығы немесе ені әртүрлі. Сыртқы белгілері: жеңдердің бірі екіншісіне қарағанда қысқа немесе ұзын, тар немесе кеңірек.

34.Жеңнің төменгі сызығының немесе манжеттің жиегінің қисаюы. Сыртқы белгілері: жеңнің төменгі сызығының немесе манжеттердің жиегінің құрылымдық сызықтан ауытқуы.

Ілмектер

Бүйірлік тығыздағыш ілмектер ойығында көрінеді. Сыртқы белгілері: Ілмек жақтауының шеттерінде тығыздағыш материалдың шеткі бөліктері көрінеді.

Ілмектердің ұзындығы әртүрлі. Сыртқы белгілері: бір-біріне қатысты ілмектер әртүрлі ұзындықтарға ие (1.23-сурет).

37.Ілмек саңылауының қисаюуы. Сыртқы белгілері: ілмектер модельде белгіленген бағыттан ауытқуы бар.

Борт шетінен ілмектердің арақашықтығы бірдей емес. Сыртқы белгілері: ілмектер бүйір шетінен тоқтаған қашықтыққа жақын немесе алыс орналасқан (1.24-сурет).

Ілмектер арасындағы қашықтық бірдей емес. Сыртқы белгілері: ілмектер арасындағы қашықтық 40.Тігіс тігісінен материалдың шеткі бөлігін төгу. Сыртқы белгілері: борт кесіндісінің шеті немесе оң және сол жақтағы ілмектер арасында біркелкі емес.

41.Ілмектер кесілген. Сыртқы белгілері: түймелердің өлшемінен кіші ілмектер.

42.Ілмектердің біркелкі емес жиегі. Сыртқы белгілері: ілмектердің жиегі ені бойынша біркелкі емес.

43.Ілмек саңылауларын өңдеудегі ақаулар. Сыртқы белгілері: сирек, біркелкі емес, әлсіз ілмектер, Бос орындар, тігістердің төгілуі.

44."Найзағай" бекіткіші ақаулы (ақау өндірістік және өндірістік емес сипатта болуы мүмкін). Өндірістік сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: "найзағай" бекіткішінің құлпы сілтемелер бойымен қозғалмайды. Өндірістік емес ақаудың сыртқы белгілері: бекіткішке механикалық әсер етудің іздері: өрім созылған немесе деформацияланған, сілтемелер өрімнің бір бөлігімен бірге жыртылған, металл немесе пластмасса бекіткіш бөліктері (құлып, ұстағыш, шектеуіш) сынған.

45.Бекіткіш-түйме ақаулы (ақау өндірістік және өндірістік емес сипатта болуы мүмкін). Өндірістік сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: түйменің бекітпесі оларды бекіту орындарынан түсіп кетті; түйменің бөліктері бір-бірімен тығыз жабылмайды немесе әлсіз жабылмайды. Өндірістік емес ақаудың сыртқы белгілері: бекіткіш-түйме бөлшектері оларды бекіту орындарынан түсіп кетті, бекіту орнында механикалық әсердің іздері көрінеді — деформация, материалдың жыртылуы.

Қалта

46.Қалталардың асимметриялық орналасуы. Сыртқы белгілері: қалталар бір-біріне немесе бүйір жиегіне қатысты асимметриялы түрде орналасқан.

47.Қалталардың ұзындығы әртүрлі. Сыртқы белгілері: бір-біріне қатысты қалталардың ұзындығы әртүрлі.

48.Қалта ұясы қысқартылды. Сыртқы белгілері: қалта ұясы кішірек., бұл модельде қарастырылған.

Қалта клапандары немесе парақшалар ені бойынша әр түрлі. Сыртқы белгілері: оң және сол жақ сөрелердің клапандары немесе парақшалары әртүрлі ені бар.

Қалта ұясының жақтауы тартылған немесе созылған. Сыртқы белгілері: босаңсу, қалта жақтауын тігу бойындағы қатпарлар; қалта ұясының жақтауының шеті салбырап тұр.

Қалта ұясының жақтауының қисаюы. Сыртқы белгілері: қалта ұясының жақтауы құрылымдық сызықтан ауытқуы бар.

Материалдың шеткі бөлігін қалталардың бұрыштарына немесе жақтаудың тігісіне төгу. Сыртқы белгілері: материалдың шеткі бөлігінің төгілуі.

Торлы материалдың немесе қалта немесе клапан жолағының сөре материалының үлгісімен сәйкес келмеуі. Сыртқы белгілері: жолақ немесе торлы материал үлгісінің сөре материалының үлгісімен сәйкес келмеуі.

Шалбар, юбка.

Шалбардың жартысын бұраңыз. Сыртқы белгілері: шалбардың оң және сол жақ жартысының бүктемелері параллель емес; шалбардың жартысының бүйір және қадамдық тігістері сәйкес келмейді.

Шалбардың бүйір тігісінің қисаюы. Сыртқы белгілері: шалбардың бүйірлік тігіс сызығы құрылымдық сызықтан ауытқиды.

Садақтың сол жағы қысқартылған немесе ұзартылған. Сыртқы белгілері: шалбар садағының оң және сол жақтары ұзындығы бойынша әр түрлі.

Садақтың сол жағындағы бос материал. Сыртқы белгілері: гульфик тығыз қолданылады.

Шалбардың бүйір және қадамдық тігістері бойымен материалдың қисаюы. Сыртқы белгілері; тігістер бойындағы қиғаш және көлденең қыртыстар.

Шалбардың жартысының ені әртүрлі. Сыртқы белгілері: шалбардың жартысының бірі екіншісіне қарағанда тар немесе кеңірек.

Шалбардың жартысының ұзындығы әртүрлі. Сыртқы белгілері: шалбардың жартысының бірі екіншісіне қарағанда қысқа немесе ұзын.

Шалбардың бүйір қалтасының тегіс емес шеті. Сыртқы белгілері: бүйір қалтаның шеті қатайған немесе артта қалған.

Шалбар белбеуінің (юбка) астары алдыңғы жағынан көрінеді. Сыртқы белгілері: шалбар (юбка) белбеуінің шетінде астар көрінеді.

Шалбар белбеуінің әр түрлі ұзындығы. Сыртқы белгілері: шалбар белбеуінің жартысының бірі екіншісіне қарағанда қысқа.

Шалбар белбеуі (юбка) материалының қисаюы. Сыртқы белгілері: шалбар белбеуінің материалы (юбка) қиғаш жолақтары, босаңсуы бар.

Шалбар белбеуінің жоғарғы жиегінің қисаюы (юбка). Сыртқы белгілері: белдіктің жоғарғы жиегінің құрылымдық сызықтан ауытқуы.

66.Ілмектердің қисаюы немесе асимметриялық орналасуы. Сыртқы белгілері: белдіктер шалбардың ортаңғы тігісінен асимметриялы орналасқан немесе қисайған.

Шалбардың төменгі сызығының немесе манжеттердің жиегінің қисаюы. Сыртқы белгілері: шалбардың төменгі сызығында немесе манжеттердің шетінде құрылымдық сызықтан ауытқу бар.

Шалбар манжеттерінің әртүрлі ені. Сыртқы белгілері: манжеттердің бірі екіншісіне қарағанда тар немесе кеңірек. 69. Шалбардың төменгі жағындағы өрім біркелкі емес немесе жоқ. Сыртқы белгілері: шалбардың төменгі жиегіндегі өрім төменгі сызықтан ауытқумен немесе жоқ.

70.Шалбар садағының бүйірлері мен ортаңғы тігістері мен бүйірлерінің жиектері бойынша торға немесе жолаққа материал үлгісінің сәйкес келмеуі. Сыртқы белгілері: тізеден түбіне дейін, садақтың бүйірлерінің шеттерінде және ортаңғы тігісте үлкен жолақты немесе торлы үлгінің сәйкес келмеуі (тік кесілген шалбардың бүйір тігістерінде).

71.Юбканың бүйір, артқы және алдыңғы тігістеріндегі торлы немесе жолақты материал үлгісінің сәйкес келмеуі. Сыртқы белгілері: үлестік тігістер бойынша торға немесе жолаққа өрнектің сәйкес келмеуі (модельде көзделген).

ҚАПТАМАНЫҢ ЖОҒАРҒЫ ЖАҒЫНА ҚОСЫЛУ АҚАУЛАРЫ.

Астар өнімнің жоғарғы жағына сәйкес келмейді. Сыртқы белгілері: астар өнімнің жоғарғы жағынан кеңірек, тар, ұзын немесе қысқа.

Тігілген немесе бекітілген төсемнің қисаюы. Сыртқы белгілері: үстіңгі қабаттағы немесе материалдағы қиғаш және көлденең қатпарлар.

ТЫҒЫЗДАҒЫШ БӨЛШЕКТЕРДІҢ АҚАУЛАРЫ.

74.Сатып алынған тауар үлгісінде көзделген төсеу бөлшектерінің сәйкес келмеуі немесе болмауы.

Сыртқы белгілері: өнімнің түпкілікті аяқталған түрі, қажетті пішіні мен қаттылығы жоқ. Ішкі жағынан тексеру кезінде тығыздағыш бөлшектердің сатып алу үлгісіне сәйкес келмеуі немесе олардың болмауы анықталады.

75.Тығыздағыш материалдардың деформациясы. Сыртқы белгілері: үстіңгі материалдың босаңсуы немесе қисаюы бар (деформация жанасу арқылы анықталады).

Сатып алынған тауар үлгісінде көзделген жиектің толық немесе ішінара болмауы. Сыртқы белгілері: бөлшектердің шеттері созылған, ішкі жағынан қараған кезде тежегіш жиектің толық немесе ішінара болмауы байқалады.

Бұйымның жоғарғы жағына немесе сатып алынған бейнелі тауармен көзделген төсемге бекітілген тығыздағыш бөлшектердің болмауы.

Сыртқы белгілері: жеке бөлшектердің босаңсуы және салбырауы. Ақау бөлшектерді тартқанда немесе ішкі жағынан қараған кезде белгіленеді.

ТІГІСТЕРДІҢ, ТІГІСТЕРДІҢ АҚАУЛАРЫ.

78.Жіптердің әлсіз кернеуі. Сыртқы белгілері: тігіс тігістерінде тігіс жіптері көрінеді

бет жағында созылу жоқ. Ақаудың пайда болу себебі: тігін машинасының ілмегін реттеудің бұзылуы.

Дәнекер тігістердегі тігістердің сирек жиілігі. Сыртқы белгілері: тігістегі сирек тігістер (белгілі бір аймақтағы тігістер санын санау арқылы анықталады).

Әрлеу сызығының белгіленген бағыттан ауытқуы. Сыртқы белгілері: әрлеу тігісі бөліктің шетінен немесе сызылған сызықтан алыс немесе жақын орналасқан.

Бұл әрлеу тігісі біркелкі емес. Сыртқы белгілері: әр түрлі жиілік, өткізіп жіберу" қисықтық" біркелкі емес кернеу, әрлеу тігістерінің ілмектері.

Тігістердің үйінділері. Сыртқы белгілері: әрлеу және тігістердегі материалдың босаңсуы және қисаюы.

83.Байланыстырушы тігістер жіптерінің үзілуі (ақау өндірістік және өндірістік емес сипатта болуы мүмкін).

Өндірістік сипаттағы сыртқы белгілер: тігістердің жекелеген бөліктеріндегі тігістер бұзылады, ал машиналық инемен тесу бірдей пішінге ие, жақын жерлердегі материал деформацияланбайды.

Өндірістік емес ақаудың сыртқы белгілері: тігістердің жекелеген бөліктеріндегі тігістер бұзылады, ал машина инесінен тесілген тесіктер біркелкі емес және жақын жерлерде материалдың деформациясы байқалады.

Материалдың тігістер бойымен немесе бөліктердің бұрыштарында мыжылуы. Сыртқы белгілері: ұсақ қатпарлар, тігістер бойындағы бос материал.

Тартылатын бөліктер созылған немесе шамадан тыс бекітілген. Сыртқы белгілері: материалды тігістер бойымен тартыңыз немесе созыңыз.

Жасырын тігістердің ілмектері арқылы. Сыртқы белгілері: жасырын тігіс тігістерінің жіптері алдыңғы жағынан көрінеді.

Материалды машиналық инемен кесу. Сыртқы себептер: белгілі бір аймақта мезгіл-мезгіл қайталанатын тесіктер.

Материалдың шеткі бөлігін төгу. Сыртқы белгілері: материалдың шеткі бөлігі тігістен төгілді.

Бөлшектің шеткі бөлігін тігіске түсірмеу. Сыртқы белгілері: белгілі бір аймақтағы бөліктің шеті тігіске түспейді.

Канттың, руликтің, әрлеу бейкінің кедір-бұдырлығы. Сыртқы белгілері: жиектің, орамның, әрлеудің әр түрлі ені.

Материалды немесе жасанды қаданы тігіске түсіру. Сыртқы белгілері: материалдың немесе жеке бөліктің қадаларының бір бөлігі бөлшектерді тегістеу тігісіне түседі.

Шаш қию. Өндірістік сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: материалдың бұрыш немесе үшбұрыш түрінде кесілуі (өнім шетелдік фирманың түпнұсқа қаптамасында сарапшыға ұсынылған). Өндірістік емес сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: бөліктің кез-келген бөлігінде орналасқан бұрыш немесе үшбұрыш түріндегі материалдың кесілуі (өнім сарапшыға оралмаған түрде ұсынылған).

Жіптердің түсіне сәйкес келмеуі (модельде қарастырылған әрлеу сызықтарынан басқа). Сыртқы белгілері: материал мен жіптердің түсінің күрт айырмашылығы; жіптердің кейбір түрлерін басқаларына ауыстыру.

Көрпе бөліктеріндегі тігістер арасындағы Әртүрлі қашықтық. Сыртқы белгілері: параллель тігістер арасындағы немесе симметриялы бөлшектер арасындағы ені бірдей емес.

Қағаз қыстырғыштар жоқ немесе орнында жоқ. Сыртқы белгілері: бірдей.

ДЕФЕКТЫ ПОДГОТОВКИ ОТДЕЛКИ.

96.Бөлшектердің әртүрлілігі.

Сыртқы белгілері: өнімнің бөлшектері әртүрлі түсті реңктерге ие.

97.Бір жақты өрнегі немесе қаданың бағыты бар материалдан жасалған бұйым бөлшектеріндегі өрнектің немесе қаданың әртүрлі бағыты. Сыртқы белгілері: бір өнімнің бөлшектерінде қаданың немесе бір жақты өрнектің әртүрлі бағыттары және әртүрлі реңктер бар.

98.Опал. Өндірістік сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: материалдың түсінің өзгеруі (сарғыштығы): күйдірілген жерде қаданың болмауы; материалдың беріктігінің жоғалуы; айқын емес контуры бар жолақ түріндегі күйдірілген жер. Өндірістік емес ақаудың сыртқы белгілері: күйдірілген жер әдетте шамалы мөлшерде болады және үтіктің контуры бар.

99.Жіктер, жіктер; заминдер. Сыртқы белгілері: беткейлер — үстіңгі немесе астарлы материалдың жылтыр (жылтыр) бөліктері; тігістердің өтуі — тігістер бойымен жылтыр жерлер: заминдер-материалдың көлеңкесі бар мыжылған жерлер (үтіктен кейін жоғалып кетеді).

Бұйым заттарының мөлшері, бойы, көлеңкесі (түсі) бойынша жинақталмауы. Өндірістік және өндірістік емес сипаттағы ақаулардың сыртқы белгілері: жиынтықтағы заттар материалдың мөлшері, биіктігі, көлеңкесі (түсі) бойынша әр түрлі.

Қосымша бөлшектердің болмауы. Өндірістік және өндірістік емес сипаттағы ақаулардың сыртқы белгілері: жиынтықта немесе өнімде модельде қарастырылған қосымша заттар жоқ (сорғыш, белбеу, брошь және т.б.).

МА TERIAL АҚАУЛАРЫ. ИІРІЛГЕН ЖІПТІҢ АҚАУЛАРЫ.

Иірілген жіптің бітелуі. Сыртқы белгілері: матаның бетінде бояғыштармен боялмаған өсімдік тектес ұсақ бөлшектер (репа, шөп, от және т.б.) байқалады.

Бөртпе, кедір-бұдыр сыртқы белгілері: талшық кесектеріне оралған матаның кішкене қалыңдатылған жерлері (таза жүнді маталарда талшық кесектері әрқашан матаның түсімен бірдей түске ие, ал аралас талшықты маталарда түсі күрт өзгеруі мүмкін).

Переележины. Сыртқы белгілері: қалыңдығы біркелкі емес Иірілген жіп-мезгіл қайталанатын қалың және жұқа жерлер.

Қалыңдатылған жіптер. Сыртқы белгілері: негізде және үйректе айтарлықтай қалыңдатылған жіптер.

ТОҚУ АҚАУЛАРЫ.

Жақын. Сыртқы белгілері: матаның белгілі бір ұзындығында іргетастың бір немесе екі қатарының болмауы.

Ұшу. Сыртқы белгілері: матаның белгілі бір ұзындығында бір немесе екі жіптің болмауы.

108.Подплетина. Сыртқы белгілері: негізгі жіптер тобының үзілуі және оларды іргелес жыртылмаған жіптермен тоқу. Бұл аймақтағы мата дұрыс емес құрылымға ие-әр түрлі пішінді жасушалар түрінде "үйрек".

Тоқу үлгісінің бұзылуы. Сыртқы белгілері: жеке учаскелердегі тоқу үлгісі матаның негізгі тоқу үлгісінен күрт ерекшеленеді, әсіресе үлкен жаккард үлгілерінде және түрлі-түсті (дойбы) маталарда.

Недосека-матаның сирек кездесетін орны. Сыртқы белгілері: бөлшектердің бүкіл ені бойынша тоқылған жіптердің қатты сирек кездесетін мата аймағы.

111.Матаның жергілікті қалыңдауы (түсу, слет, турникет). Сыртқы белгілері: төмен түсу тоқу-алынған 2-3 жіп үйрек ұзындығы мен ені әртүрлі тыртық түріндегі екі үйректің арасына параллель; слет — матаның қысқа бөлігінен алынған шиыршықталған тоқыма жіптің байламы; турникет — алынған тоқыма үлпілдек мата немесе қоқыс.

112.Құлаған турникеттерден және қашықтағы слеттерден матаның сирек жерлері. Сыртқы белгілері: матаның сирек бөлігі, оның айналасында үйрек жіптері тығыздалған және жатқан слет немесе турникет түрінде иілген. Негіз жіптері ішінара зақымдалуы мүмкін.

113. шұңқыр. Сыртқы белгілері: Тоқыма жіптерінің бүкіл ені бойынша күшті тығыздығы (боялған маталарда біркелкі емес бояу түрінде немесе тоқыма жіптерінде жолақ түрінде).

114.Негіздегі жолақ және үйрек. Сыртқы белгілері: қалыңдатылған бойлық немесе көлденең жолақтар, матаның тығыздығы, түрлі-түсті реңктер.

Иірілген жіптерді және тоқылған жіптерді аяқтамау. Сыртқы белгілері: матаның бетінде негіздің бойлық немесе көлденең салбыраған жіптері немесе матада бір-бірімен байланыспаған үйрек орналасқан.

Үйрек пен сукрутинді ілмектеу. Сыртқы белгілері: сукрутиндер, - матадан алынған ұзын тоқу ілмектері; Ілмек-матаның бетіндегі үйректің алынбаған ілмектері.

Майлы немесе түрлі-түсті жіптер. Сыртқы белгілері: матаның ұзындығы немесе ені бойынша жеке жіптер немесе жіптер тобы матаның түсінен басқа реңкке немесе түске ие.

Жіптердің рочысуға беріктігі. Сыртқы белгілері: бір жүйенің жіптерінің бойыменмещысуы

басқа жүйенің жіптері-материалдың жіптерін жылжыту; материалдың кесілген жиегінен жіптердің түсуі — жіптердің бос болуы.

119.Тегіс тіндердің бетіндегі қарапайым талшықтар. Сыртқы белгілері: жеке бөлімдерде мата бағанынан элементар талшықтардың шығуы.

120.Тоқу үлгісіне арналған Штопка. Сыртқы белгілері: бірдей түсті және қалыңдықтағы иірілген жіптермен немесе жіптермен тоқылған раппорттың дұрыстығын сақтай отырып.

121.Шетінен өту (ақау өндірістік және өндірістік емес сипатта болуы мүмкін). Сыртқы белгілері: материалдың иірілген жіпке сәйкес келмейтін түсінде де, қалыңдығында да жіптермен тоқу үлгісін бұза отырып, қадалар.

АЯҚТАУ АҚАУЛАРЫ.

Айқын өрнегі бар материалдың қисаюы. Сыртқы белгілері: Тоқыма жіптерінің дұрыс орналаспауы (материалдың бұрмаланған үлгісі, әсіресе торлы немесе жолақты өрнек).

Қайталанатын және резеңкеленген материалдардың қисаюы. Сыртқы белгілері: жоғарғы материалдағы қиғаш жолақтар.

Кенепте реңктер әртүрлі. Сыртқы белгілері: бір бөліктің кенептерінде бір түсті бояғыштың әртүрлі реңктері бар.

Бояғыштан дақтар, шашырау және дақтар. Сыртқы белгілері: материалдың бояғыш түстерінің бірінің үлкен дақтары және қара нүктелер (дақтар).

Затеки. Сыртқы белгілері: бояғыш гало.

127.Серифтер. Сыртқы белгілері: басып шығарылмаған немесе боялмаған өрнегі бар материалдағы жолақтар.

Қыртыстар. Сыртқы белгілері: тегістелмейтін қатпарлар мен штрихтар материалдың фонына қарағанда күңгірт түсті.

Шертулер. Сыртқы белгілері: әртүрлі пішіндегі материалдың кішкентай боялған аймақтары. 130.3 атаск. Сыртқы белгілері: ақ патчпен бөлінген матадағы ұзын боялған жолақ.

Штриф. Сыртқы белгілері: материал бойымен жұқа толқынды сызық түрінде боялған аймақ.

Ұнтақтау. Сыртқы белгілері: баспа үлгісінің контурлары бұлыңғыр, бұлыңғыр.

Растраф. Сыртқы белгілері: көп түсті баспа үлгісінің жеке бөліктерінің дұрыс емес қабаттасуы; үлгінің ауысуы.

Төсеу. Сыртқы белгілері: материалдың әртүрлі жерлеріндегі басылған үлгінің әлсіз іздері,

135.Басылмаған орындар. Сыртқы белгілері: бозғылт түсті аймақ; өрнектің әлсіз ізі.

Түссіз. Сыртқы белгілері: материал бүкіл қалыңдығына боялмаған.

Бедерлі өрнектің болмауы. Сыртқы белгілері: жеке бөлімдерде немесе бүкіл бөлікте бедерлі өрнек жоқ.

Материалдарды желімдемеу. Сыртқы белгілері: үстіңгі материалдың жеке учаскелерде немесе бүкіл өнімде қайталанатын материалдан бөлінуі.

Талшықтың болмауы (плешин). Сыртқы белгілері: материалдың жеке бөліктерінде қаданың болмауы.

Дұрыс емес жағынан пайда болған материалдың бетіндегі желім дақтары. Сыртқы белгілері: қайталанатын бөлшектердің материал бетіндегі желім жолақтары мен дақтар.

ЖАСЫРЫН СИПАТТАҒЫ АҚАУЛАР.

Материалдың шөгуі (өндірістік және өндірістік емес сипаттағы жасырын ақау). Сыртқы белгілері: пайдаланылған бұйымның күйдірілуі, қысқаруы және деформациясы.

Пиллинг. Сыртқы белгілері: матаның бетінде жеке талшықтардың (таблеткалардың) оралған ұштарынан жасалған кішкентай шарлар бар.

143.Материалдың үйкеліске төзімділігі. Сыртқы белгілері: жеке учаскелерде немесе барлық жерде

өнімнің түсін өзгерту, сындыру, сүрту, сүрту.

144. Бояудың нәзіктігі. Сыртқы белгілері: жанасу кезінде материал боялған; жуу кезінде

материал төгіледі.

143. Бояудан және ағартудан кейін материалдардың үзілуіне тұрақсыздық.

Сыртқы белгілері: шамалы созылу кезінде материал бұзылады.

Бедерлі бедерлі материалдың үзілуіне тұрақсыздық. Сыртқы белгілері: шамалы созылу кезінде материал оңай жыртылады.

Жасанды жүннің тозуына тұрақсыздық (өндірістік және өндірістік емес сипаттағы жасырын ақау). Сыртқы белгілері: қаданың үстіңгі қабатының тозуы және жылтырдың жоғалуы; қаданың тоқыма негізіне дейін сүртілуі.

148.Жасанды жүнді орау (өндірістік және өндірістік емес сипаттағы жасырын ақау). Сыртқы белгілері: жүн үлгісін имитациялаудың бұзылуы.

149.Жасанды жүннің қадаларының өзіндік ерекшелігі (өндірістік және өндірістік емес сипаттағы жасырын ақау). Сыртқы белгілері: жүннің түсуі.

Ескерту. Өндірістік және өндірістік емес сипаттағы жасырын ақаудың пайда болу себебі зертханалық зерттеулермен анықталады.

МЕХАНИКАЛЫҚ ЗАҚЫМДАНУ ЖӘНЕ ЛАСТАНУ АҚАУЛАРЫ,

150.Қарапайым талшықтарды немесе жіптерді қатайту (өндірістік және өндірістік емес сипаттағы ақау). Сыртқы белгілері: екі жағында материалдың толқындылығы бар созылған жіптің бойлық немесе көлденең жолағы, боялған материалдарда-ағартылған жіптің жолағы; тығыз ілмектері бар және созылған жіппен немесе қарапайым талшықпен тығыздалған көлденең жолақ (көлденең тоқылған тоқылған матада); Ілмек бағанындағы нүктелер мен сызықтар (тоқылған тоқылған матада),

151.Тозу және сүрту. Сыртқы белгілері: тозу-қаданың болмауы және мөлдір жерлері бар материалдың тұтастығын бұзу; сүрту — жиектері жұқарған тесіктер.

152.Материалдың бұзылуы (тесіктер, тесіктер, кесулер, тесіктер, жыртықтар, өндірістік және өндірістік емес сипаттағы ақаулар). Өндірістік сипаттағы ақаудың сыртқы белгілері: ақау бөлшектерді тегістеу тігісіне ішінара енеді, ақау мезгіл-мезгіл қайталанады, ақау сандық сараптама кезінде анықталады және сараптама актісінде көрсетіледі. Өндірістік емес ақаудың сыртқы белгілері: бөлшектердің әртүрлі жерлерінде және әртүрлі мөлшерде материалдың бұзылуы.

Ескерту. Механикалық сипаттағы ақаулар, егер олар саны бойынша сараптама жүргізу актісінде көрсетілсе, өндірістік деп танылады.